ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 11 (4179) ШИНАРДИ, 25 январь, 1966 шу. Мах 2 кеп.

ПАРТИЙНИ ДЕШАРА—ДЕННА ТЕРКО

Коммунисташтеи парте боацараштеи марксистско-ленински образовани ялара йоккха опыт Iоаьй вай парте, хIаьта из болх дIахо тоабара пахаддаш йоакхо а ю цо. Укх тIехьарча хана дика тоаденнад къахьегамхошта политически дешар хьехилга. КПСС Централни Комитета дIадаьхад цу юкъе хинна кхоачамбоацараш. ХIанз къаьстта теркам тIабахийтаб марксистско-ленински теоре керттера доакъош — фисолофи, политически экономи, Iилман коммунизма лардаш. Советски Союза Коммунистически парте истори Iомадара.

Дика вIаштIехьбаьккхаб из болх вай республика дукхача партийни организацешa. Цар кхетамца пайда эц хIанз йолаш йолча партийни дешара коллективни индивидуальни формаех. Болх беш я юххьанцара политически школаш, марксизма-ленинизма лардий школаш, марксизма-ленинизма сайрийнара университеташ, кадрашта лаьрхIа йола городски, районни партийни школаш, иштта кхы.

Кхетамца вIаштIехьдаьккхад партийни дешар Грознерча «Красный молот» яхача заводе. Тайп-тайпара кружокаш я цига болх беш. Дика чакхъювл занятеш. Партийни организаце цахаддаш тIахьожам лоаттабу цу балха, хIаьта эшшача моттиге новкъостал а ду.

«Сунжанефта» НПУ болх беш я 5 юххьанцара политически школа, марксизма-ленинизма лардий 3 школа. Дика вIаштIехьбаьккхаб цар болх парткомо. ХIара школа балхага бIарглоккхилга парткома цхьацца члена тIадиллад. ТIаккха цо массе оагIорахьара новкъостал лоаттаду цехови партийни организацешта занятеш дика чакхъяхара.

Хьокхаме болх бу Новогрозненски ТЭЦ-ерча политически просвещене кабинето, цига общественни хьисапе вIашагIъеллача методически совето. ЧIоагIа терко ю дикагIча пропагандистий опыт йоаржаяра. Цу даькъе боккха пайда луш я цига хулаш йола «йийла занятеш».

Цу тайпара политически просвещене системера дешар дика вIаштIехьдаьккха моттигаш кхы а дукха я.

Цхьабакъда, цу лоархIамерча балха юкъе дукха кхоачамбоацараш да. Цхьайолча моттигашка партийни организацешa тIагIертта къовсам лоаттабац политически дешара ерригача звеношкара занятеш лакхача боараме чакхъяхара.

Масала, Гудермесски районерча «Дружба» яхача колхозе, бытовой комбинате, ГОРоно еш йолча политически дешара занятешка геттара кIезига нах хул. Цхьайолча хана дешаш бараш хьа ца бахкар бахьан долаш занятеш хилац.

Геттара во латт из гIулакх Шаьла районерча АТХ, райпо, бувзама конторе, эсала хул занятеш Курчалое вIашагIъеллача шин шера лаьрхIа йолча партийни школе.

Дика лелац политически просвещене кабинетий болх Надтеречни районе. Цар боккъонца новкъостал лоаттадац пропагандисташта, консультанташта, хIаьта дикагIболча пропагандистий, консультантий опыт Iоаяц, из кхычарна юкъейоаржаяц.

Дукха кхоачамбоацараш да политически дешара юкъе Наьсарен районе, иштта кхычахьа. Цу тайпара гIулакх ла мегаргдац. Из партийни организацей йоккха ледарло я. Партийни просвещене система ерригача звеношка цIенхаштта тоабе беза болх. Цу гIулакха эша ерриго торонаш йолаш я вайга.

Ховш мадарра, КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумашка тIайийцай вай мехка коммунизм хьалъяра боккхача лоархIаме йола решенеш. ХIанз партийни организацей балха керттера моттиг дIалоацаш хила еза уж. Цар дIадех вай пропаганда Iилман ларда тIа, партийни принципиальность йолаш, вахарца бувзам болаш хилар.

Партийни дешара система декхарийла я хIара коммуниста марксизма-ленинизма кхетам бала, вай парте политика кIоаргга дIайовзийта. Боккъонца аьлча из цхьа оагIув мара яц. Коммунист декхарийла ва шийна хьаенна политически знанеш къахьегамхошта юкъейоаржае, КПСС генеральни никъ дIабовзийта а из кхоачашбара тIехьа къовсам лоаттабе а. Къахьегамхошца беш болча агитационно - массови балха юкъе коммунисташеи парте членалла болча кандидаташеи дакъа лацарга хьежжа мара мах бе йиш яц политически просвещене боарамах, цунах хьахулаюх.

Политически дешара ерригача звеношка дIахо а терко е еза теори хIаране ше Iомадара метод дегIайоалаяра. ЛоархIаме да шоаш дешарашта новкъостал деш консультанташ хилар.

Партийни организацешa цахаддаш терко е еза кулгалдеча кадрашта марксистско-ленински образовани ялара. Цхьайолча моттигашка из гIулакх эсала латт. Партийни дешаре дакъа лоацача хьокхам луш хила беза кулгалхой.

Къаьстта теркам тIабахийта вIаштIехьдаккха деза комсомольцаштеи кагирхоштеи дола политически дешар. Партийни комитеташ декхарийла я комсомольски организацешта новкъостал де квалифицированни пропагандисташ харжа, боккхача идейни боараме политически занятеш чакхъяха, революционни Iилма Iомадара кагирхой безам тIаберзабе.

Политически просвещене системера занятеш дика дIакхахьар дукхагIча даькъе вай пропагандистий знанеех цар методически говзалах тийша да. Вай партийни организацешa чIоагIа къахьийгад укх тIеххьарча хана пропагандистски кадраш кийчъяра. Цхьабакъда, цхьайолча моттигашка дукха кхоачамбоацараш да цу хьакъехьа. Цахаддаш теоретически а методически а новкъостал лоаттаде деза пропагандисташта.

Доккхий декхараш хьалхашка латт политически просвещене цIенощтеи кабинеташтеи. Цар кхетамца вIашагIехьдаккха деза пропагандисташта теоретически, методически новкъостал делга. Тоъам бах Iе йиш яц занятей аргIанарча темашта хетаяь лекцеш ешарахи консультацеш ярахи. Политически просвещене цIеноши кабинеташи боккъонца йола Iилман-методически централ а хинна дIаотта еза.

ХIанз вай республика къахьегамхой деррига советски халкъ санна, КПСС XXIII съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, чуйинна къахьегаш ба пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Сийле а бехктохкаме а декхараш да хьалхашка латтараш. Цу декхарашца айхха бувзам болаш чакхъяха еза политически просвещене системера занятеш.

КПСС райкомаш, партийни комитеташ, юххьанцара партийни организацеш декхарийла я, политически дешара дIара денна терко е.

Коми АССР-а—Ленина орден

Боахам а культура а дегIайоалаяра республика къахьегамхоша толамаш дахарах СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Коми Автономи Советски Социалистически Республикана Ленина орден еннай.

(ТАСС).

ТАСС-а ХОАМ

«Космос-105»

1966 шера 22 январе Советски Союзе сигала яхийтай аргIанна йола «Космос-105» яха Лаьттан искусственни спутник. Спутника борта тIа оттаьй 1962 шера 16 марте ТАСС-а дIакхайкаьйча программага хьежжа космически аре тохкилга дIаходахьара лаьрхIа йола Iилма аппаратура.

Спутник ер параметраш йолча орбите кхоачаьй:

юххьанца го баккхара юкъ — 89,7 минут;

лаьттан тIехенгара эггара гаьнагIа йолаш (апогее) — 324 километр;

лаьттан тIехена эггара гаргагIа йолаш (перигее) — 204 километр;

орбита лостам — 65 градус.

Iилма аппаратурал совгIа, спутника тIа я: 19,995 мегагерц йолча частотах болх бу радиопередатчик; боккъонца нийсса орбита элементаш йистара йола радиосистема; приборийи Iилма аппаратураи даннеш Лаьтта Iочутелара йола радиотелеметрически система.

Спутника тIа оттаьча аппаратурас лерттIа болх бу.

Координационно - вычислительни центр Iочуухача информацена обработка еш я.

ДОККХИЙ ДЕКХАРАШ

С. С. АПРЯТКИН,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь

Ииззача бокъонах доккхал а деш шоай балха итогаш ю укх тIеххьарча шерашка Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика къахьегамхоша. Халкъа боахам дегIаккхувлаш толамаш дахарах Ленина орден еннай республикана. Доккхача правительственни совгIато дегаш ураоттадь болча горолийи юртийи къахьегамхоша шерра социалистически яхь йоаржаю хьамсарча парте хургIолча съезда сийна.

Семилетка шерашка чIоагIа дегIаенай вай республика промышленность. Цун производство берригга боарам шозза дукхагIа лакхбеннаб, цу тIа а, къаьстта чIоагIа дегIанкараш керттера доакъош а да. Масала, мехкдаьтта промышленносте диззза хIана хийцаяц аьнна дукхагIа арахийца продукци, газовой промышленносте — ворхIазза, химически промышленносте — кхозза, машиностроенеи металлообработкаи — 2,3-зза.

Лоацача хана караерзаьй синтетически этилови спирт, полиэтилен, синтетически дубителаш хьаю производство. Вай феноли ацетони мехка эггара дарегIа да, хIаьта шоай дикалга диллача дунен тIа дикагIа йолча стандарташта гаргга латт уж. Вай вIаштIехьднад мехкдаьттеи гази даккхарга бода мах кхозза совгIа лохбе.

Укх тIеххьарча шерашка геттара кIоаргача доалла мехкдаьтта дахара никъ лаьцаб Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахошта. КIезига хIамаш даьдац кIоарген тIехкIоарген бурув деттара техника караерзаеш. Цхьабакъда, уж тайпа скважинаш яхарца дувзаденна хьалхашка этта массехк проблема кхоачаш ца еш йиса латт. Низ бола буровой установкаш цу хиларо, обсадни турбаш, промысле мехкдаьттеи гази гуддара аппаратура ца тоъаро чIоагIа юхаувз мехкдаьтта даккхара темпаш.

Продукци дукха а дукхагIа телалургъяр республика промышленностага, нагахьа санна из дегIаухилга производствана доал дечарчеи планаш увттаечарчеи кхоачамбоацараш юха ца увзаре. Уж кхоачамбоацараш гIалаташи бахьан долаш цхьайолча предприятешка керттерча фондех пайда эцара эффективность лохъеннай, лаьгIъеннай къахьегама овсарле лакхъялара темпаш.

Вай, бакъдар аьлча, кхетаду промышленноста доал дечара ерригa халонаши кхоачамбоацараши кердача системо ши-шегIа дIадоахаргдоацилга. Отрасолеви принципах доал дарга довларо, производство дегIаккхувлача экономически рычагий лоархIам чIоагIбаро дIадех гIулакх кердача наькъаца леладелга, партийни боахамеи кулгалдара кердa методаш лохилга, берригача вай балха стиль хувцилга.

Производство грамотно деладра хIанз цхьан инженери знаней кхочам бац. Лаххбе беза кадрай экономически образоване боарам а.

Дукха ха йоаццаш хиннача парте областной комитета пленуме белгалдаьхар кулгалдеча болхлой экономически образоване боарам хIанз а лоха хилар. Цудуухьа парте обкомо лаьрхIад эггара хьалхарча аргIанна гIулакха цу оагIонна уйла тIаерзае. Кулгалдеча болхлошта лаьрхIа къаьстта экономически курсаш вIашагIъехкай. Цига дешаш ба 500 сагa гаргга промышленни предприятей, транспортни гIишлошьечеи организацей директораш, керттера инженераш, экономисташ, партийни организацей секретараш а заводскойи, областнойи профсоюзни комитетий председателаш а, КПСС горкомийи райкомийи секретараши отделий заведующеши, республика объединеней, трестий, промышленни управленей, министерствай кулгалхой.

Иштта де дезар деш да кадраш мехкдаьттаи педагогически институташка, статистически техникуме, ерригача кхыча специальни дешара заведенешкеи цар филиалашкеи гIолла кийчъяраи цар говзал лакхъяраи йолаш мел йолча торонех пайда дикагIа эцара.

Цу цхьан ханна предприятешка дукха курсаш, школаш, семинараш вIашагIйохкара наькъаца шерра экономически дешара юкъеоз юкъерча звенох бола производства командираши болхлойи. Цул совгIа, парте горкомашеи райкомашеи, юххьанцарча партийни организацешеи чакхдоах инженерно-технически кадрай, бухгалтерий, плановии финансовии болхлой экономически кийчон боарам лакхбара тIадерзадь дукха кхыдола гIулакхаш.

Промышленноста доал дечара, планаш увттаечара, экономически балха тIара, КПСС ЦК сентябрьски Пленуме гучадаькха кхоачамбоацараш, шеко йоацаш, Iаьдкъад моттигашкарча, цу даькъе Нохч-ГIалгIай чурча а, промышленни предприятей балха. Цхьабакъда, гIалат хургдар долла хIама алхха цу юкъарча кхоачамбоацаращца лархIар, ше ца зувш дисараши тувлаьдалийтараши царца къайлахкахьар. Вай пайда эца йиш йолаш дукха кхоачамаш да вайга, цхьабакъда, из данза да. ХIанз сихагIеи биззаи царех пайда эца а цу тайппара цхьаццайолча участкашка тIехьадисар дIадаккха а гIерт вай.

Производства ерригa звеньяш кIезит-кIезига йоалаш бокъонца боахама расчета методах болх барга йоалача хьалашка боарам боацаш чIоагIа лакхлу заводийи фабрикийи коллективай шоай бехктохкам. Цудухьа партийни, профсоюзни, комсомольски организацешa предприятей коллективашка беш бола организаторски кхетамеи болх хIанз кхы а боккхагIча лоархIаме ба. Производство Iилман ларда тIа вIашагIйоллара принципашa дIадех къахьегама сакхетамера социалистически дисциплина, наьха опыта учета боарам лакхбелга.

КПСС ЦК Пленума решенешa дIадехараш кхоачашдергдолча тайпара берригга партийни болх дIабахьа гIерт парте областной комитет. Доаца доккхалаш дарца машар ца хулга, гIулакхашта тIаттача хьалий нийсa мах бар, вахар кIоарга Iомадар — из да вай балха хиланза даргдоацар. Кулгалдара эггара дикагIа йола оамал — хоадам боллаш а гIулакхаца а хилар. Кхыметтел эггара дикагIа йола планаш а гIулакхаш а хилча дика хетар мара кхы хIама доацаш дусаргда, нагахьа санна хьадача деналерча организаторски кхетамеи балхаца чIоагIдаь уж ца хуле.

Кердача декхарашка хьежжа хувц областной партийни организаце халкъа боахама доал дара даькъера ший гIулакхаш. Белггала аьлча, парте обкомо де дезар ду шоай балха тIа тоъал доккхий кхоачамбоацараш долаш хиннача отраслеви отделий партийни комитетий лоархIам лакхбара. Цар, масала, шоай терко массаза а тIаерзаяцар керттерча, хоадам болаш долча дешашта, каст-каста боахама кулгалхошта хьалхара хьаувттаи а деннара кагий декхараш кхоачалеш а хулар уж. Цо боахама кадрай цхьадолча даькъа иждевенчески уйла чуйоссайора, тIадиллача гIулакха хьалхара цар бехктохкам лохбора.

Отравлеви отделий партийни комитетий балха тIа керттердар да партийни организацей балха опыт Iомаелгеи дIайоаржаелгеи, кадраш хьахоржилга, балхаш тIа дIанийсъелга, царна кхетам лулга, партеи правительствай директиваш кхоачаммишта ю хьожилга, компетентни органашца цхьана промышленноста доакъош дегIаккхувлара перспективни лостамаш белгалдоахилга.

Республика промышленноста болхлоша чIоагIа хьаллаьцар металли материалаши кхом беш дIаахийтара. дIамига а доккха а мел долча хIаман тIехь кхом бара тIахьехам баьча москвичийи ленинградцийи инициатива, шерагIа баржаш латт продукци дукхагIеи дикагIеи арахецар, производства экономически эффективность лакхъяр духьа лаьца болам. Цудухьа теркадъе йоагIаш я маярра ювца езаш йола Грозненски нефтемаслозавода опыт, москвичийи ленинградцийи хьокхамах завода болхлоша, инженераша, техникаша, гIулакхерча наха партийни организаце кулгалца къовсам боаржабаьб керттерча средствай цхьан сома лоархIаш мехкдаьтта товарни продукцаш тIа-тIа дикагIа а хулийташ дукхагIа арахецар духьа. Заводо айхха творчески бувзам тессаб ший мутIарерча предприятешцеи Iилматохкама учрежденешцеи. Масала, Грозненски Iилма-тохкама института, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, нефтемаслозавода, Волгодонски химически комбината коллективаша цхьана къа а хьегаш Iомайир синтетически хьаьна кислоташ хьаяра технологи. Цул тIехьагIа ГрозНИИ Iилмахошеи нефтемаслозавода инженерашеи кийч а яь, производствана юкъейихьар парафин даккхара керда способ. Бакъда, цо кIезиг дукха лохйир Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкай балха овсарле.

ХIаьта а, тIеххьара продукци арахецаш йолча Волгодонски комбината установкай балха овсарле 10—15 процент лакхъелар. **Паччахьалкхен хинна ерригa экономически эффект ши миллион сома нийсса хилар (шера лоархIаш).** Нефтемаслозаводо дIадоладаь гIулакх хьаллаьцар республика дукхкача кхыча предприятешa.

ХIанз геттарча лоархIаме да парте обкомо, горкомаша, райкомаша, предприятей партийни организацешa, промышленноста къахьегамхой творчески инициативах ког гIортилга а еш, чакхдаха лаьрхIа гIулакхаш хIара шоаш бозкхаш бола гIа объективни экономически законаша дIадехаращца нийс а деш кхетамцеи нийсеи чакхдоахилга вIаштIехьдаккхар. Даим къахьегамхошца дагадувлаш хилча, лоархIамера решенеш еча хана цхьана хилча мара йиш хургьяц наьха ерригa таланти опыти хьагулье, гIалат ца хилийта, толамца дIахьалхашкахьа аха. КПСС ЦК сентябрьски декабрьски (1965 шу) Пленумий решенеш кхоачашъеча боккхача лоархIаме хила безаш ба республика боахам хьалбара практика вIашкайоалае, вахара лоархIамера проблемаш увттае декхарийла бола Iилмахой - экономисташ, Iилмахой-мехкдаьттахой. ХIаьта а, йоккхий квалификацеш йола специалисташ лоадам боаца дешаш вIаштIехьдоахаш хиннаб каст-каста вай Iилма тохкама институташка.

Iилма-тохкама болх шерра боаржабара тоъал йоккха новкъарле яьй иштта промышленноста территориальни принципах кулгалдаро. Масала, республика мехкдаьтта-газови промышленноста гIулакх деш яр паччахьалкхен пхе комитета кара йола итт Iилма-тохкама институт. Цудухьа предприятешка ахча, материалаш, къахьегама ресурсаш Iалаьмате дукха дIа а ухийташ геттара кIезига караерзайора керда технологически процессаш.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе 1959 шера денз юкъейоалаеш я дизельни доагорашта карбамидни депарафинизаци еш йола процесс, крекинг-заводера контактни коксоване процесс — 1960 шера денз, хIаьта Новогрозненски нефтемаслозаводе полиизобутилен даккхара процесс — 1963 шера денз. Уж кхо установка караерзаярга хIанзле а дIадахийтад 6,5 миллион сом (юххьанца дIадахийта лаьрхIар 7,5 миллион сом долча метте). Цхьабакъда, процессаш караерзаяь яла хIанз а гаьна я. Производствашта автоматизации механизации ярга хIара шера пхи бIаь эзар сом гаргга ахча дIадохийт объединене. Цхьабакъда, кхоачашдаьча балхий эффективность царга дIадахийтачоа аьттехьа а яц.

КПСС ЦК сентябрьски Пленумо хаьдда а къаьгта а низ хьахьекхаб, шерра паргIато еннай къахьегамхой инициативанеи творчестванеи. ХIанз вайга хьежаш да гIулакх. Хьинарен барт тайнеи болх вIаштIехьбаккха гIерт вай цун решенеш кхоачашъяра, промышленни производство дIахо дегIайоалаергйолча резерваех бизза пайда эца гIерт вай.

(1966 шерара № 3 йола «Экономическая газета»).

Соахкара гIалаташ дувлийта йиш яц

ДIадахача шера паччахьалкхенга шура йохкара план ши бутт хьалха кхоачашйир Наурски района «Терский» яхача совхоза хьайбаш лелдераша.

Цхьабакъда укхаза хIанз шурийтоварни производство лакхъяра чурча торонех бизза пайда эц аьнна ала йиш яц.

Укх шера январь бетта хьалхарча итт дийнахьа дIадахача шера цу ханаца нийсдича 21 килограмм кIезигъяьй шура. МалагIа бахьан да шура лохъяр?

Ховш да, Iатто шура доакъарга хьежжа лулга. Цхьабакъда, дукхачар из кхетадац. Детташ дола доахан леладар цу боккхача боахаме керттера дакъа да. Цхьабакъда, доакъар кIезига Iалашдаьд укхаза. Кхоачашъьяц йол, силос, концентрированни доакъар Iалашдара план.

— ДIадахача шера, — йоах 3-ча МТФ доярказа, — чIоагIа кIезига телар концентраташ. Цхьабакъда, тхоашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдир оаха. Долаш дола доакъар кходеш пайда баргболча тайпара хьайбашна дIателарах ноябрь бутт хьатIакхаччалца шура лохъянзар хьайбаша.

Укх шера гIожача доакъара лаьрхIа духхьал рожа йол мара яц. Юхе доахан доажаде моттиг ца хиларах август бетта денз базашка чу а соцадаь Iана замалахь доахан кхаба лаьрхIа кийчъяь моша хьажкIа тела йийзар. ХIаьта доахан дIа ца дехкаш леладарах дерригача хьайбашта доакъар цхьатарра дIа-хьа нийсделга вIаштIехьдалацар.

Дукха хьажкIа йоаьй из хьаякхалехьа кхашка жа доажадар бахьан долаш. Управляющи нов. Поплутин цу хана отпуске вар, боккхагIча жа Iушка Закашевгеи Баташовгеи цига жа доажаде мегаргдац ала саг хиланзар.

ЧIоагIа во лел Iаьсий леладара гIулакх 3-ча шурий-товарни ферме. ДукхагIа дола Iаьсий, къаьстта зIамагIдараш, гIийла а цамогаш а да. Из хургдацар цу ферме болхлой каст-каста хувца ца лоре. Цул совгIа башха-дика а кхабац уж. ЧIоагIа кIезига тел чакхъякха шура.

ДикагIа вIаштIехьбаккха беза доаркай болх. Царна хIаранена 18—19 етт тIачIоагIбаьб. ХIаьта детташ долча доаханга а дахка дезденнача доаханга а хьежа безаш хул доаркаш уж даккхалца. Дахка дезаш дола доахан дIа а къоастадаь царга хьежа къаьстта доаркаш ца увттабича доаркай болх тоалургбац.

Ши шу хьалха доахан детта агрегат оттаьяр ферме. Цхьабакъда, дIаоттайича денз цIаккха а болх баьбац цо. Е цунга дIахьожаш саг а вац. Кулгалхошта хац-хьогI пайда ца эцаш агрегат лоаттаяр мел зене да?

ДIадахача шера баьча балха итогаш а яь шоай балха юкъе нийслуш хинна кхоачамбоацараш дIадаха деза къахьегамхоша а кулгалхоша а.

ХIара совхоза болхлочоа ховш да доакъара база чIоагIъяри халача балхашта механизаци яри хьайбай боахам дегIабоалабара керттера декхар долга.

В. ПАРАМОНОВ.

КХОМБАР—КЕРТТЕРДАР

Материалаш, металл кходара тIехьара московски ленинградский предприятей патриотически болам доградьза хинна хьал а лаьца, коммунистически къахьегама сийлен цIи леладеча Грозненски вагонни депо коллективо керда социалистически декхараш тIайийцад. цар лаьрхIад соанашта хьекха даьтта 60 тонн кходе, бос болча металла цхьа тонн кхое, доагора 1600 тонн кхое, 1,5 тонн обтирочни материалаш кхое, 50 кубически метр херх хьекха хьу кхое. Иштта кходергда 10 эзар сом паччахьалкхен ахча.

Кходаьча доагорен обтирочни материалийн чотах планал совгIа обработка ергъя 5 эзар цистернана. ХIаьта кходаьча соанашта хьекхача даьттай чотах беза мухь кхухьача 400 поезда обработка а ергъя.

М. ПЛЮЩ,
КПСС Грозненски горкома инструктор.

Мехка гIолла

МОЛДАВСКИ ССР. ХIанз шу дизад Алеку Руссо цIерах йолча Бельцки педагогически института интернациональни доттагIала клубо болх бу. Дунен дукхача мехкашкара корреспонденцеш ух укхаза. Клуба сийлен членаш хинна дIаэттаб дукхкача мехкий викалаш. Царна юкъе ба СССР-ра Куба Республика посол Карлос Оливарес Санчес, СССР-ра Румыне Социалистически Республика посол Н. Гуинэ, Ханойра фармацевт Фон, Чехословакера студентка Ева Белдова, Болгарера, Румынера, ГДР, Польшера кагий нах а мехкарий а...

Клуб йилларашa, вIаштIехьъяккхарашa цун эзчни членашца боккха бувзам лоаттабу, царга каьхаташ дIа а ухийташ, царгара хьа а ийдеш. Цар вIаши язду шоаш деча а тIера болча а гIулакхех лаьца, дешарах а спортах а лаьца, лаьттан тIа машар хилийтара кагирхоша лоаттабеча къовсамах лаьца.

СУРТА ТIА: шоашка кхаьча корреспонденце дух тIа бувлаш боахк клуба членаш бола Бельцки пединститута доазол дехьарча меттай факультета студенташ. Аьрдехьара аьттехьа — Александра Молошник, Аурелия Кожоакэ, Евгения Гуцу, Райса Морару.

Е. Драйшнера сурт.
ТАСС фотохроника.

«ИНТУРИСТ» ХЬАЛЪЕШ ЛАТТ

ТБИЛИСИ, 22 январь. (ТАСС). Города эггара хозагIча майдаех йолча цхьанне тIа, спорта Дворецa лоаллаха хьалъе йолаьй 20 этаж йола «Интурист» яха гостиница. Цу чу хургъя 600 номер. Проекта автор — вовзаш вола гуржий архитектор Михаил Мелия. Гостиница интерьераш кийчъяра пайда эцаргба кизгах, алюминех, пластиках. Здане чу хургъя быта служба, ресторан, кафе, бар, пресс-конференцешта йола зал.

Из хIанз городе хьалъеш латта 20 этаж йола шоллагIа отель я.

ЭГГАРА МАЛХБОАЛЕХЬАРА ШАХТА

МАГАДАН, 22 январь. (ТАСС). Тахан доккха ди да Беринговски кIор боаллача моттигерча горнякий. Паччахьалкхен комиссе болх бе мегаргболаш лаьрхIа дIанийцай № 2 йола шахта. Цун низ — шера керте кхо бIаь эзар тонн доагор. Шахтерча ерригача производственни процессашта механизации автоматизации яьй. Шахте Iочуяхийтай эггара кердагIча маркаех йола очистни проходчески комбайнаш.

Горнякаша тIайийцад КПСС XXIII съезда сийна дола социалистически декхараш.

«Труд» яхача ДСО тульски стадиона территоре тIа хьалъяьй спортивни манеж. Цо чулоац 1000 квадратни метр йола майда, хIаьта лакхалла 11 метр я цун. Цул совгIа, цунна чуйоагIа 35 метр йIаьхеи 14 метр шереи йола спортивни зал. Легкоатлеташта лаьрххIа цига дехкад хьалха бувлара уда 150 метр дIоахал дола гон тIа брагIеи 100 метр йолеи наькъаш, лакхалла кхувсалуча наха лаьрххIа секторагш оттаьй. Манежа центро дIалоац йоккха моттиг. Цу тIа тренировкаши яхьаши дIахьоргда гимнасташа, боксераша, борецаша, волейболисташа, баскетболисташа теннисисташа. Кердача спортивни сооружене хиннай Манеж хьаеллара хетаяь яхьаш. Цига дакъа лаьцар Москверча хьаьшаша — мехка сборни командай членашеи моттигерча спортсменашеи.

СУРТА ТIА: волейболах ловзаш я Москваи Тулеи командаш.

П. Маслова сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНГРАД. Козицке цIерахча заводе вIаштIехьдаьккхад диагональ 47 сантиметр йолча кинескопа тIарча кердача полупроводникови телевизорий опытни образецаш хьаелга.

Кийчъяь образецаш 4 куцехьа я. Царех кхоъ — «Дебют», «Луна», «Галактика» яхараш истола тIа лоаттош я, «Ритм» яха цаI, телескопически шарнирни антенна а йолаш, кара лелаеш я.

Керда телевизораш цу боараме экран йолча лампай ярел кхозза кхомегIа я.

СУРТА ТIА: «Галактика» яха телевизор.

М. Блохина сурт.
ТАСС фотохроника.

ШЕРРА ДIАЙОВЗИЙТА КПСС ЦК СЕНТЯБРЬСКИ ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ!

Укх тIеххьарча хана боккха болх баьб «Знание» яхача общества Заводской районни организаце КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш района къахьегамхошта юкъейоаржаеш. Лекторски группай а докладчиккий группай а низаца вIаштIехьдаьккхаф лекционни денош дIахьолга, Пленума материалех лекцеши докладаши елга.

Пленума материалаш Iомаяран дIайовзийтаран 1427 совгIа агитатор, лектор, докладчик юкъеэзавар районе. Предприятей, гIишлош еча, энергетиккий, транспортниккий коллективашта юкъе дукха беседаш яьй цар.

«КПСС ЦК сентябрьски Пленума итогехи къахьегамхой декхарехи» яхача темах дукха докладаш яьй общества членаша — КПСС райкома секретараша нн. Ляпинас, Осипенкос, крекинг-завода директора нов. Костюченкос. Новогрозненски ТЭЦ директора нов. Маймескулова, лектораша Арушанова, Федюшкина, Магомерзоева, Абрамова, кхы дуккхабараша. 3 бетта общества членаша къахьегамхошта йийшай 280 лекци. Лекционни пропаганде керттера терко йора производства планировани тоаяра, болхлой материальни безам совбаккхара, шийх тешам бенна дIаеннача участке хIаране бехктоккхам лакхбара дешашта.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш йовзийташ боккха болх баьб химкомбинатеи Грозненски нефтемаслозаводеи юххьанцарча организацеша. Духхьал химкомбината юххьанцарча организаце общества членаша шоай коллектива лаьрхIа 100 совгIа лекци йийшай КПСС ЦК сентябрьски Пленума материалех. Лекционни пропаганде хьинаре дакъа лоац нн. Мустафина, Уткина, Тюрина, Литвина, Мельниченкос, Скребнева, кхычар. 18 совгIа лекци йийшай нефтемаслозаводе общества членаша. «Хозрасчети КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеши» яхача темах шоай предприятерча масалех оттаяь йолча завода керттерча экономиста нов. К. Ф. Михаса лекцега боккхача безамца ладийгIаф.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш Iомаяро а ювцаро а ураувттаду къахьегамхой дегаш. КПСС XXIII-ча съезда сийна къахьегама вахте увтт уж, цар девиз я: «Хьамсарча парте съезда — башха-дика къахьегама гIулакхаш!» Шоаш ца кхобеш къахьегар бахьан долаш района къахьегамхоша ханал хьалха, 1965 шера 17 ноябре кхоачашйир валови продукци арахецара ворхI шера план.

Йоккха терко ю къахьегамхой бахача моттигашка КПСС ЦК сентябрьски Пленума материалаш йовзийтара. Лекторий беседаш хьадда я, е низагIа нах хьагулбеш еш а яц. Цудухьа я уж къахьегамхой кхеташи тешаши. КПСС ЦК сентябрьски Пленума материалаш йовзийтара дика форма хилар ерригача клубашка, культура дворецашка, района предприятей цIеча уголокашка лаьрхIа уголокаш вIашагIйохкар. Цар чу кийчъяь я КПСС ЦК сентябрьски Пленума материалаштеи мехка, республике, районе, предприяте экономикеи культуреи дегIаахара перспективаштеи хетаяь йола стендаш.

Пленума решенеш шерра дIайовзийт тойтара агитаце средствашца а: методически кабинето арахийцад «Комплексни экономически эффективность хилийтара тIехьа» яха бюллетень. Цу тIа лувц Грозненски нефтемаслозавода патриотически инициативах. Кепа тоха кийчъяьд общества члена профессора Дороговчинске «Мехкдаьтта чакхдоахача коммунистически бригадех» яха брошюра а.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума исторически решенеш дIайовзийтаран, уж кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбахаран пайда эцаш кхыйола формаш а я «Знание» яхача общества районни организаце предприятешка, гIишлош еча, транспорте йолча цун юххьанцарча организацей. Цунца цхьана Заводской районни организаце правлене балхаца цхьадола кхоачамбоацараш да КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш дIайовзийтача.

ХIанз а йоагIача бесса кхоачашъяц хIара болхлочун, хIара советски сага кхетам чу кхаргйолча бесса лекционни пропаганда боарам шербара хьакъехьара КПСС ЦК указанеш. Кхоачам хилал анализ яц ешача лекцей тематикана, йоагIача тайпара терко яц знаней лоархIамегIара доакъош дIадоаржадара. Бахьан из долаш районе кIезига еш Iилман-технически знанехи хьадда экономикехи йола лекцеш. Iилман-технически знаней пропаганде кхоачам хилал дувцац керда техника, къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара прогрессивни йола формаш юкъейоалаяра, производства технологи эргаьккха тоаяра, толашагIа йола пыт дIа-хьа йоаржаяра дола хьадда декхараш. Цудухьа, промышленни предприятей, гIишлошъеча, транспорта «Знание» яхача общества юххьанцарча организацей балха керттера лостам хила беза КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенешта шерра пропаганда елга, экономикеи хозрасчетеи лардаш, социалистически халкъа боахам дIахо эргабаьккха тоабари дегIаахара цун новкъарле ю бахьанаш дIадахареи наькъаш, методаш хIара къахьегамхочоа йовзийтилга.

И. ШАИПОВ.

БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Шера план ханал хьалха кхоачашъяран КПСС XXIII-ча съезда сийленца накъа бахаран дог раьза хинна хьаллаьцар крекинг-завода коллективо сунженски мехкдаьттахой инициатива. Шерра социалистически яхь йоаржаяьй установкаша, сменаша, цехий коллективаша. Яхьо кердача толамашка кхувл технологаш. Валови продукци арахецара январь бетта хьалхарча шин декада план 103 процент кхоачашъяьй цар. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци эзараш тоннаш я.

ХIаналехьа гучаювлаш я бетта план кхоачашъяь установкай коллективаш. Укх бетта ткъоалагIча дийнахьа сийрда мехкдаьтта продукташ арахецара январь бетта план кхоачашъяьй нов. Овсянников керте латтача № 1-2 йолча установка коллективо. Ер бутт боввлехьа тIаьбоагIача бетта чотах массехк эзар тонн арахецаргья тха коллективо, — йоах цо. Укх деношка бетта план кхоачашъе лерхI цунца яхье яьннача нн. Гузиев, Литвинов керте латтача установкай коллективаша. ХIара сменах нормаш 105—110 процент кхоачашъю цар.

Б. КОСТОЕВ.

Советски Союза экономически технически новкъосталца Тунисе Касеб яхача хи тIа хьалъергья гидроэлектростанции плотиней.

Сурта тIа: Касеб яхача хи йисте.

А. Макарова сурт. ТАСС фотохроника.

ДИКАГIЙОЛА БРИГАДА

Дикадар дукха денадар шийца дIадахача шеро, къаьстта массанена дег чу йижар ши событи: сентябрьски Пленуми вай республикана Ленина орден ялари.

Цу шинна хIаманна юстара латтац № 5 йолча хIамаш тегача фабрика коллектив. Пленума соцамашка хьежжа реорганизаци йир укхаза: хIанз швейно-трикотажни объединене чуйоагIача цехех цаI я из.

Керда шу кхы а лоархIамегIа хургхилар гучадаьннад.

Дилла а дика къахьегаш я цу цеха маIача наьха хачеш тега нов. Тарасенко Нина Яковлевна керте латта бригада. ДIадахача шера август бетта несъемни процессах хIамаш тега йолаелар бригада коллектив: шоай балха ха йисте ма яьлла а тегаш йола хIамаш йита а йите дIаболх цхьан сменера нах, хIаьта шоллагIа смена цар болх сеццачара дIайолалу. Кхетаде хала дац мел ха кхою мотористкаша.

Коммунистически къахьегама коллективо чIоагIа къовсам лоаттабу продукце дикал лакхъяра. Цу гIулакха а чIоагIа пайдане я несъемни процесс: болх дIахо хьош йолча смена мастер дика хьож хьалхарча смена балхага. Иштта, яхье баьннача кхалнаха шоай бригадагара гIалат ца далийтар дукха кIезигдаьд хулаш дола сакхаташ.

Тарасовай бригада коллективо къаьстта дика толамаш даьхад цу даькъе: кIезига бац укхаза вIалла сакхат доацаш болх бераш. Масала, Г. А. Айдинова, Горбова Вера, Ушакова Мария, кхыбараш. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат йолча Ушакова Марияна дIадахача шера «Знак почета» яха орден елар цо хьаьнала баь болх белгалбоаккхаш. Ерригача коллективо доккхал де йиш йолаш хIама да из, царна а сийле я шоай новкъоста из совгIат далар.

Бригада кулгалхо Тарасенко Нина Ставрополе технологически техникуме заочно дешаш я. Дукха ба бригадаца цхьаццанахьа деша багIа нах.

Парте съезда шоай совгIат кийчдеш я хIанз бригада коллектив. ЦаI вац бригаде ший норма тIеххкоачаш ца еш саг: дийнахьа 89 хачий тега езача 105 хачий тег коллективо.

ТIанийца декхараш толамца кхоачашдара темпаш айяь къахьегаш я коллектив.

М. МАНИЕВА.

ХIаман кхомбар—лоархIаме декхар

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо сийлахьа къахьийтар семилетка чакхйоалаш.

Продукци арахецара темпаш къаьстта лакхъелар тха завода коллектив КПСС XXIII-ча съезда сийна къахьегама вахте эттача. Из хьайоах укх тайпара долча бакъдараша. Семилетка чакхйоалача шера продукци арахецара план кхоачашйир 104,5 процент. Бедал, реагенташ, электроэнерги, Iы, кхыйола энергетически ресурсаш кхом болаш дIаахийтара чотах а, хIаьта иштта дIаухийтача къахьегамахи ахчахи вонагIа эффект йолаш пайда ийбарах а заводо Iалашдир товарни продукцега дIадоадар 418 эзар сом лохделга. Цо ший аргIанна лакхйир производства рентабельность. Иштта, дахача шера планал тIех баьннача пайдах 634 эзар сом хилар, хIаьта цхьан сома маьхерча товарни продукцега дIадодар 7,8 процент лох а даьд.

Предприяте производственно-боахама балха тIа селла дакка хьоккамаш дахара гIо дора завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулаккерча наьха йоккхача творчески инициативо.

Ераш да алхха цхьадола хьега ха а ховш творчески къахьегара масалаш. № 1 йолча цеха начальник, Социалистически Къахьегама Турпал И. В. Пугачев керте а волаш йола завода технологий группа (нн. Кречетова, Руденко, Пиркис) цеха керттерча установкай балха схемага юкъахьежар: тIаккха цунна корадир цар балха овсарле лакхъяра керда наькъаш. Эргаьккхар иштта цхьайолча агрегатийн уалайи балха режим а. Из бахьан долаш дикка алсамдаьлар бедалах целевой продукташ хьакъестаелга, продукце дикал тоаелар. Цо новкъостал дир, шоллагIча ах шера план кхоачашъяра даь ца Iеш, керттерча установкаех цаI эрга а яьккха юха кийчъяра йиллача ханал совгIа болх ца беш латтарах ара ца хецаш йиса керттера продукци арахецара декхар кхоачаше а.

Техникахи материально-технически ресурсехи пайда ийбелга лакхъяра кIезига творчески лехараши къоастамаши дийзар тха рационализатораша — производства новатораша. Цу сийлахьарча гIулакха юкъедакъа лоацаш 441 саг хилар. ХIаьта цо йиш хилийтар тха завода болхлоех хIара виьлагIвар рационализатор хулийташ дола хьал оттаде.

Производствана 658 рационализаторски предложени юкъеяхьара чотах шера керте 355,6 эзар сом паччахьалкхен ахча кходаьд.

Производства новаторашта цIенхаштара новкъостал хилар заводе экономически анализа общественни бюро вIашагIйоллдарах. Цу бюро балха юкъе хьинаре дакъа лувцаш ба нн. Квиткин, Гончарова, Баландин, Петров, кхыбола завода болхлой. Республикански Iилма-технически общества, мехкдаьттаи мехкдаьтта-химически промышленноста предприятей экономически анализа общественнай балха итогашка а хьежа, тха бюрона ахчан шоллагIа преми хьожайир.

Ший къахьегамах хьахинна уж гIулакхаш а долаш, 1966 шера чу — кердача пятилетка хьалхарча шера чуелар тха коллектив.

Укх шера 14 январе хиннача профсоюзно-боахама актива конференце дIадахача шера баьча балха итогаш еш завода болхлоша йийцар производства резерваех дикагIа пайда эцара тIаерзаяь къоастам боллаш йола шоай предложенеш. ХIаьта уж тханнига кIезига а яц. ДIадахача шера завода цхьайолча участкашка планал совгIа мехкдаьтта продукташ йоаяь хилар, дикка дукха цхьайола материальни а ахчан а средстваш совгIа дIаахийта хилар аьлча а ба кхоачам.

Уж резерваш лархIа а лаьрхIа, коллективо, массава раьза а волаш, керда социалистически декхараш тIанийцар. Соцам баьб 1966 шера хьалхарча квартала план XXIII партийни съезд хьаьллача денга кхоачаше, хIаьта шера план 25 декабрь тIаккхоачаш кхоачашъяь яккха а.

Московски Ленинградски предприятеша мехка хьалха латтача кхыча коллективаша доладаь кхом бара гIулакх чIоагIа раьза хинна хьал а лаьца, тха завода коллектив а цу болама юкъеяхай. Экономически расчет ларде а лаьца, тха коллективо декхар лаьрхIа шийна тIаийцад каталически крекинга установкаша а доагора группа вокх технологически установкашка а бедалах пайда ийбара эффективность лакхъелгеи кхы а ах эшелон лакха дикал йола моторни доагор, иззамиссел мехкдаьтта химена йола бедал хьаелгеи. Алкилироване установкашкарей катализатор хьаечарен производства технологически процессаш хадданза массе а хана толашагIа хулийташ тоа а еш, 500 тонн серни кислота кходе лаьрхIад. Нормаш увттаю показателаш дIаахар лохдара чотах продукцега дIадодар 0,3 процент лохден эзараш сомаш паччахьалкхен ахча кходен лаьрхIад. Къахьегама овсарле 0,5 процент лакхъе лаьрхIад. Дукха а пар, электроэнерги, кхыйола производствага уха материалаш кхое а лаьрхIад.

Укх январах дIадахача деношка а дика хIамаш дуденнад тха завода коллективага. Ремонта балхаш дика вIаштIехьдахарои завода ремонтниккийи технологийи къахьегама лакхача овсарленои йиш хилийтай № 43-1 йола установка йиллача ханал ши ди хьалхагIа болх бе йолаялийта. Цу установке хIанз толамца кхоачащъю продукци хьаяра сменни а ден-бийсан а заданеш. Съездал хьалхарча вахташка толаме къахьег кхыча технологически участкай коллективаша а.

Керттердар дIахо йодача хана де дезилга-м бакъда. ТIанийца декхараш кхоачашдар, Даьхенна денна дош бакъдар — коллективерча хIара болхлочун декхар да.

Л. КУРАЧИНСКИЙ,
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода директора экономически дешашта вола заместитель.

Город хоза хургья

Укх деношка Грозненски горисполкоме городерча архитектурно-технически совета заседани хилар. Совет хьожаргйолаш дIачуеннай городашта проектировани еча «Гипрогод» яхача паччахьалкхен институто еита Грозне юккъе хьалъе езача гIишлой проект. Цу проекта авторий цIерах хоам бир проекта керттерча архитектора Н. Я. Козловске. Хьалха дIаяхача хана РСФСР госстроя городе гIишлош хьалъяра чIоагIъяь хинна генеральни план дIахо дегIайоададярах лаьца дувц проекта тIа.

Города юккъе хьалдергда ткъозза вIаштIардаь общественни, культурно-бытови цIенош. Шолжа берда йистошка гIолла гаьнаш йогIаргья. Цу хиво гола тохача моттиге яьхка майдаш а йолаш города малхбоален районе хургья Грозне центр. Укх гаргарча пхе шера хьалъергья хьалхарча аргIан гIишлош. Цу юкъе хургья Ленина цIерагIа улицеи Орджоникидзе цIерагIа проспекти. Проспекте хьалъеча цирка помещенена укх шера хьахийца ахча 200 эзар сом да. Комплексах хьалде доладергдолаш да 9-эза вIаштIардаь нах чубаха цIенош. Уж хургда Ленина цIерахча улица тIа, путепровода гаьна доацаш. Города юкъе гIолла троллейбусни линеш хургья. Проекта тIа оттадаьо кхоачащдича вай город чIоагIа хоза хургья. Архитектурно-технически совето могайир из проект.

Ш. ЕВЛОЕВ,
архитектор.

1968 шерарча навигацех Саймаа—Малхбоалехьен Финлянде чура боккха Iам — Балтикаца вIашагIхоттадургба. Дика дегIаена хьуна индустри хиларца йовзаш йолча, фордех хьада ядача Финлянде губернешта дарегIа, лоаца, тешамера никъ хургба цунах дунен халкъашта юкъерча торговле йоккхача трассе кхачара.

Деррига а цаIи ахи шу мара дисадац, экономически расчетел совгIа, ше эргадаьккха тоадараи диллараи вIаший лоалахарча шин паччахьалкхен дика лоIам хила бийза Сайменски канал болх бе доладала.

Советски Союзо арендагIа финнашка дIаеннай дIадахача бIаь шера юкъе диллача канала дукхагIа дола дакъа шийна тIагIолла чакхдоалаш йола ший территоре участок. Из къаьнарча замалахьара хи тIара никъ хIанзарча хьалашка пайда ийбара маьшша тоабе советски лаьтта баьхкаб фински гIишлошъераш.

Канал доаккхача дакъа лоацаш ба советски нах а.

СУРТА ТIА: Сайменски канал. Юстила шлюз йолча моттигера тIоохьарги бетон кийчъю агрегати.

Н. Науменкова сурт. ТАСС фотохроника.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАШ

Шоай производственни заданеш тIеххкоачаш а еш, хьинаре къахьегаш хьабоагIа Грозненски вагонни депора цистернаш юлараш. Ханал цхьа бутт хьалха кхоачашъяьй цар дIадахача шера план. Цул совгIа планах лаьрхIачул 50 эзар цистерн дукхагIа йилай, хIаьта паччахьалкхен фонда юкъе 60 эзар сом дихьад.

Хургйолча КПСС XXIII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта дика къахьег цар укх шера. Январь бетта шин декада план кхоачашъяь ца Iеш, мехкдаьтта продукташ чуйотта планал совгIа цхьа эзар цистерн кийчъяьй цистернаш юлараша. Из толам баьккхаб нн. Исаев, Кобзаев, Баргоев, Кужаев, Гаркуев, кхычар а хьинар кхо ца деш къахьегар бахьан долаш.

Москверчеи Ленинградерчеи промышленни предприятеша дIадоладаь дика гIулакхи «Сунжанефта» мехкдаьтта промыслови управлене инициативеи дог раьза хинна хьал а лаьца къахьегаш ба укх шера цистернаш юлараш. Цар дош деннад укх шера 1600 тонн доагор кходе а планал совгIа 5 эзар цистерн мехкдаьтта продукташ чуйотта кийчъе а.

Г. АНОХОВ.

ФИЙ КЪАМАН ДОХОД ЯХАР

Мехка хьатIаенача ерригача къаман доходага хьежжа хургья социалистически общества хIара члена, къаьст-къаьстача предприятей, учрежденей, бIарчча хьайийцача ерригача паччахьалкхен доходаш. Цунгара дегIаух социалистически экономика, тоалу халкъа вахара хьал.

Фий из тIаккха къаман доход яхар? ХIара шера обществага кхоачача еррига а цхьана вIашагIтехача общественни продукта дакъа. Нагахьа санна цу тIеххьарчо шера хьадаь дерриига материальни рузкъаш (производства средстваши потреблене предметаши) шийна чулоаце, къаман доход сенах латт аьлча, из латт, цу шера шозлагIа дIабахийтача къахьегамах хьахинна продукт лоархIадуш долча материальни рузкъех (натурально — хIамашцеи ахчанцеи лоархIаш).

Къаман доход, цу тайппара, эггара дукхагIа чулоацаш, вай мохк экономически дегIаахара темпаши масштабаши йовзийташ бола хьокхаж ба. Дукхалга диллача цунах хул материальни производства дерригача доакъошка шера юха вIашагIтеха, экономика дIахо дегIайоалаяран халкъа потребленена эшараштеи общества пайда эца йиш йолаш бола мах (валовой доход). Къаман доход йоккхагIа ме хул, шеррача социалистически воспроизводства темпаш лакхагIа хул, хIаьта долче, дукхагIа хул бахача наха эшараш кхоачашдара йола торонаш а.

Къаман доход, еррига цхьана лаьрхIа общественни продукт а санна, материальни производства сфере — промышленносте, юрта боахаме, гIишлошъеча, цхьадолча даькъе транспортеи торговлеи дIабахийтача къахьегамо хьаеш я. Къаман дохода беррига боарам лакхбара ховдамболлаш влияни ер ши фактор я. Уж я материальни производства сфере къахьегаш бола болхлой дукхагIа хилари цар къахьегама овсарле лакххьялари.

Къаман доход хьахиларан из дIахьа екъаран юкъе духхьалара бувзам а ба, белгалара взаимодействи а я. Цхьабакъда, приоритет массе хана производствагахьа юс. Нагахьа санна къаман доход ца хуле, дIа-хьа екъа а хIама хург мичай. ХIаранена хов шера чухь общества хьадечул дукхагIа дIа-хьа декъа а пайда эца а хIама доацилга.

Семилеткех массехк йоккха мероприяти чакхъяьккхай вай мехка халкъа хьал-торо лакхъяра. Балха ди лоацдаьд, юкъера лаьрхIача алапи лакхденнад, болхлойи гIулакхерча наьхеи тоъал доккхача даькъа алапена тIера йоахаш хинна налогаш дIаяьхай е лохъяьй, юкъедоаладаьд колхозахой пенсешца Iалашбелга. Дукхха хьалду чуIе цIенош, дикка тоаденнад бахача наха деш дола социально-культурни бытовойи гIулакхаш.

Кердача пятилетке (1966—1970 шш.) дIахо а лакхлургья халкъа хьал-торо. Цунца дувзаденна къаьстта а боккхача лоархIаме да ресурсаш дукхагIа тергйола, хIаьта долче, бIарччахьайийцача мехка къаман доход лакхъергйола а хьасташ шердарах дола дош.

КПСС ЦК сентябрьски (1965 шу) Пленуме белгалдаьхха тайпара, укх тIеххьарча шерашка вайцига кIезиг дукха лохъеннай керттерча производственни фондий цхьан сома лоархIаш йола общественни производства эффективность, къаман дохода боарамаш, промышленни продукци. Цо тешал ду вай социалистически боахама йоккхийча совленех хIанз а бизза пайда эцаш ца хилара. Цудухьа да къахьегама овсарлеи общественни производства эффективности лакхъяра проблема хьалхарча плане оттаеш хилар.

Къахьегама овсарле лакхагIа ме хул а вай производственни торонех пайда дикагIа ме эц а сихагIа лакхлургья мехка къаман доход. Практически цун маIан да производство дегIайоалаяргеи халкъа хьал-торо лакхъяргеи ахча дукхагIа дIадахийта советски обществага йиш хургья яхилга.

Мехка хьаяь къаман доход йоккхача шин фондана екъ — накоплене фонди потреблене фонди.

Накоплене фонд — из да социалистически производство шерьяргеи эргаьккха тоаяргеи, производственни йоаца керттера фондаш (чуIе цIенош, культурно-бытовой гIулакхашта йола учрежденеш) совъяхарга, страховой запасаши кхоачамаши хьаларга дIадохийташ дола къаман дохода дакъа.

Потреблене фонд — из да материальни рузкъа хьисапе бахача наьха шоай гIулакхашка, бахача наха культурно-бытовой гIулакхаш ду учрежденеши организацеши, Iилман учрежденеш а управлене аппарат а лелаярга дIадохийташ дола къаман дохода дакъа. Потреблене фонд шиннахьа гIолла кхоач бахача нахага: цхьа дакъа — обществана эшараш кхоачашдарга (социально-культурни мероприятешка), шоллагIдар — бахача наха шоаштта пайда эцарга гIолла.

1966 шера паччахьалкхен планах 6,4 процент дукхагIа хилийта лаьрхIад потреблени накоплени пайда эцаш йола къаман доход 1966 шера 6 процент дукхагIа хила мегаш мара йоацача метте. Цу хана потреблене фонд 6,8 процент лакхлу, хIаьта къаман дохода юкъера цун дакъа 73 процентага кхоачаш лакхдала мег.

Социалистически строя хьалашка потреблене фонд йоккхагIа хулийтилга юнъарчал доаццаш производства лерхIар а хинна дIаотташ да, хIаьта накоплени — из лерхIар кхоачашдергдола средство.

Социализмо, ховш мадарра, тIаэцац къаман доход екъилга цхьан оагIорахьара, алхха потребительски гIулакх лархIар, хIана аьлча халкъа хьал-торо лакхлулга цахаддаш дегIаухача материальни производства чIоагIача ларда тIа мара дегIаахе йиш йоацаш из йоландаь.

Геттара дика гуш да, производства средстваех — машинех, оборудованех, материалех — пайда дикагIа эцара маIан цу оборудоване тIа, цу материалех продукци дукхагIа яха торо хургья яхилга хилар. ХIаьта иштта, нийсса вокх оагIорахьа а хул: производства средстваех пайда вогIаме эц къаман дохода доккхагIа дола дакъа производственни гIулакхашка хьежаде дезаш хул, хIаьта, цу тайппара цун эIамагIа дола дакъа бахача наха шоаштта эшараштa юхедус. Цигара хьалхашка отт декхар — керттерча фондашка дIадахийтача хIара сома лоархIаш цахаддаш дукхагIа доход йоахилга.

Къаьст-къаьстача наха а бIарччача классаша а йоахача доходий соотношени е, кхыча тайпара аьлча, мехка къаман дохода юкъера цар уйельни дозали дакъеи доход дIахьа екъара законех тийша да. Социализм йолча хана лелаш дар къахьегарга хьежжа екъара закон да. ХIара къахьегамхочун ший дакъа ца къаман дохода юкъе. Из дакъа хьахул эггара хьалха цо мел (малагIа а) къахьегам дIалу харга хьежжа. Социализме, яьхад В. И. Ленина, «къахьегама боарам а, цунах тергдар а хьадда хила деза» (Соч. изд. 5, т. 40, оагI. 33).

Къахьегамах телача маьхо, къаман дохода юкъера хIаране дакъа белгал а доаккхаш, къахьегама овсарле лакхъяра стимулировани ю, хIаьта цунца къаман доход лакхлулга Iалаш а ду. ХIаьта цо а ший аргIанна къахьегамхой доходаш лакхъяра керда торонаш хьахулийт. Къаман доход лакх ме лу лакхлу хIара болхлочун, ахархочун, гIулакхерчун ший доход а.

Къаман доходе накоплене фондаи потреблене фондаи юкъе нийса, экономически гIойленагIа йола пропорцеш хилийтар духьа КПСС ЦК сентябрьски Пленумо дуккха лоархIамера мероприятеш оттаяьй. Цу Пленума решенешка декхар оттадаьд — предприятей экономически стимулировании паччахьалкхен хьашташи предприятей балха еррига юкъара итогаш тоае болхлой материальни безам хиларца (мах, пайда, преми, кредит санна йолча рычагий новкъосталца) цхьана хургйолаш ювзилга. Цун маIан да, халкъа хьал-торо лакхъялар, хIара советски къахьегамхочун алапе боарам дуккхача даькъе рентабельностеи хьатIабоагIача пайдани боарамо промышленноста чухьа Iоаяьча накоплене боарамашка хьежжа хургхилар.

Материальни производствана стимулировани еча экономически рычагий лоархIам лакхбелга тIадерзаьд предприяте коллективи хIара цун болхлои предприяте доходаш а цунца къаман дохода беррига юкъара боарам а лакхбергбола наькъаш мамогга дукхагIа безам болаш хилийтара. Предприяти — мехка юххьанцара боахама ячейка. СССР къаман доход лакхъялар бухсоццача кхьачча духхьал цу ячейко, цун материальни, къахьегама, финансови ресурсаех пайда дикагIа эцаро белгалдоаккхаш да.

Дуккхача даькъе хIара предприяте боаккхача пайда боарамех да мехка къаман дохода юкъе цо лоаца дакъа а. Ший аргIанна, эггара хьалха пайда боккхал а производственни гIулакхашка йохийтача дохода дакъеи, хIаьта иштта коллектива материальни поощрени яра дакъеи белгалдоаккхаш йола критерий а хинна дIаоттаргда.

Материальни поощрене фонд, алапена нийсса, потреблене фонд совъяккхаран халкъа хьал-торо айяран лоархIаме хьаст а хинна дIаотташ латт хIанз. Из гучадаргда совбувлаш латтача пайдах болхлошта преми теларан шу чакхдоаллаш царна цкъара вознаграждени яларан пайда эцача хана. ХIанз денз дIа болхлойи гIулакхерча наьхеи алапи дустаргда фабрика, завода, шахта, кхыйрий производственни гIулакхий ерригача юкъерча итогашца. Колхозаштеи совхозаштеи хьатIайоагIача ерригача доходаша белгалдоаккхаргда юрта боахама хIара къахьегамхочун доходий къаьстта ший дакъа.

Иштта потреблене фондех я социалистически предприятешка хьахулаш йола социально-культурни мероприятей фонд, хIана аьлча цунах общественни потребленена пайда эцаш хиларах, къахьегамхой реальни доходаш лакхъяра совнагIа бола хьаст из хиларах.

Цу тайппара, общественни производство дегIакхувлар, цун эффективность лакхъяр, цу ларда тIа социализме къаман доход дукхагIа хилар — самоцель яц. Вай мехка экономика лакхъяларах пайда эц общества берригача членашта тIа-тIа дукхагIа эшаш хула хIамаш КПСС Программа тIа хьакхайкаьча долла хIама сага духь, долла хIама сага ираза духь! яхача девизага хьежжа кхоачашдара.

Д. АЛЛАХВЕРДЯН,
СССР Iилмай Академе экономика Института директора заместитель.

ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОЙ ТОЛАМ

Семилетка тIеххьарча шера пачхьалкхенна хьайбайн лаьттанн продукташ дIаялара пачхьалкхен заказаш тIеккхоачашдара шоай берригa низ тIабахийтар Ачхой-Мартана района къахьегамхоша. Ханал хьалха кхоачашйир района боахамаша 1965 шера ялат, дулх, шура дIаялара план.

Е. П. Широпов директор волча «Лермонтовский» совхозо хьайбай еррига продукташ дIаялара план ткъаь пхелагIа декабрь тIакхоачаш кхоачашйир. Дика къахьег укхаза кхаши хьайбаши лeлaдераша. Дог фаьза долаш белгалъяккха лов цу совхоза цхьоалагIча отделене Матаев Берса кулгалду звено. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю цу звено коллективо. Хьайбайн лаьттани продукташ яхара шерагара шерага лакхара хьокхамаш гойт цар. Ше гIулакх деча 200 гектарах хIаране тIара планах 35 центнер даккха дезача 54,6 центнер ялат даьккхар звенос соахка. Продукци яккхарга дIабода нах нийсса ах кIезигбир. 19328 сом пайда хилар отеделенена.

Ерригача совхозе гIолла цхьан гектара тIара 30 центнер яккха езача 32 центнер хьажкIа яьккхар, хIаьта иштта из яккхарга дIабода мах кIезиг а бир.

Матаев Берса санна хьинар долаш ба пхьоалагIча отделенера звеньевойш Закаев Лаьча, Мусаев Дорга. Царна тарра даим ялата хьувкъам лакхбеш кхы дуккха а ба совхозе.

Нов. Батаев управляющий нов. Халаев агрономи волча цу совхоза шоллагIча отделене а кхоачашйир дIалахача шера ерригача юрта боахама продукташ дIаялара шера план.

Лоаман-кхалнахах лаьца а ала ловра. Звеноаш вIашагIа а ехка Iура дена сарралца шоай лаьтта болх беш хилар звеньевойш Бахаева Хьава, Сайдаева Сацита, Умаева Хьава. Цу звеньяша хIаране гIулакх деш 26 гектар яр. Цар хьийгача къих дика беркат даьлар. Совхозе эггара дукхагIа хьувкъам кхебир цар. Бахаева Хьавас цхьан гектара тIара 256 центнер. Сайдаева Сацитас 219 центнер шекара свекла яьккхар.

Шекара свекла кхее дукха къахьега деза, йоах цар, цхьабакъда, шийн ханнахьа из нийлхйойя дика хьувкъам кхебе йиш хургья.

Совхоза дикагIча болхлоех лоархI Iаьсий леладу Арсанова Арубика. 1959 шера денз Iаьсашта гIулакх деш хьайоагIа из. ХIара дийнахьи буси планах 500 грамм тIакхета дезача 580 грамм дулх тIакхет цун Iаьсашта.

Скотника Элабиев Галате гIулакх деча деткъа бежана дийнахьи буси планах 600 грамм тIакхета дезача 796 грамм дулх тIакхет.

«Лермонтовский» совхоза хьалха латтарашбувцаш «Самашкинский» совхоза дикача нахах ца аьлча а валац.

Дукха ха я звеньевая йолча Вранцева Валентинас совхоза йиълагIча отделене шекара свекла кхею. ДIадахача шера шекара свекла лакхара хьувкъам кхебир цун звенос. Шоаш гIулакх деча 33 гектарах хIаране тIара планах 177 центнер яккха езача 263 гектар шекара свекла яьккхар цар.

Хьайбаш кхедеча дика хьокхамаш гойт доярка Собкова Аннас. Ше гIулакх деча ткъаь цхьан Iаттах хIаранегара 2270 килограмм яккха езача 2983 килограмм шура яьккхар. Цул тIехьабисац доаркаш Мальцева Надежда, Ведута Мария.

Иштта дика къахьегаш производстве хьалхле лелаераш ба дукха ха йоаццаш вIашагIъеллача къонача «Орджоникидзевский» совхозе а.

ХIанз керда толамаш дахара дегаш уравтта къахьегаш ба тха боахамашкара къахьегамхой. Вай республика правительственни лакхара совгIат даларо кхы а дикагIа къахьега декхарийла ду тхо, йоах производстве хьалхле лелаераша.

ГIулакхаца кхоачашду цар шоай дош.

Дийнахьи буси сацац кхашка кхо дIаувзача тракторий таташ. Гуйрийна дIадийнача ялаташта подкормка ю, бIаьстан юхье культураш дIаюврдйолча лаьтта хий дехкаш ба.

ХIанзле кхашка дIаэзад 4000 тоннал дукхагIа ширдаьнна кхо. 5300 гектара тIа дIайийнача культураша подкормка яьй, лаьттанца тIоадал соцаеш 526 гектара тIа хий дилладдIахо а деш латт уж балхаш.

Укх шера хувцамаш хиннад звеньяшка. Хьалха духхьал цхьа культура кхееш хинна звеньяш хIанз комплексни характер йолаш я. Дерригача шера болх бу звенос хIанз, шийн лоаттам болаш а я звено, членийн балха материальни безам тIа а бохийт. Звенона тIачIоагIъю хьажкIа, шекара свекла, гурахьа юв культураш дIайийна участкаш. Цул совгIа актах техника а дIалу звеньевойна, ше йоагI-йоагIача дIа-хьа хьожаергйолаш.

ХIанз болх беш я механизаторий, агротехникий, ветеринарий, поливальщикий курсаш. Царна кулгалду боахамий опытни специалисташа.

КПСС XXIII съезда къахьегама совгIат кийчдеш ба тха боахамий къахьегамхой, пятилетка хьалхара шу кердача къахьегама толамашца чакхдаккха а лерхI.

Р. ВАГАПОВ,
Ачхой-Мартана районни юртбоахама производственни управлене кертера агроном.

Дика дIадоладаьд шу

Дика къахьийгар дIадахача шера МалгIабика района «Кавказ» яхача колхоза хьайбаш леладераша.

Къаьстта дика къахьийгад Шаленный Николай керте латтача 2-ча хьайбаш леладеча ферма коллективо.

Вай республика хьайбаш леладераша юкъе цIи хеза я Наурски районе дикагIа йола доярка Лукманова Зинаида. Хьинаре къахьегарах «Знак почета» яха орден еннай цунна.

Iана хьалаш халагIа доллаше а цхьан дийнахьа 6—7 килограмм шура йоаккх цо ше лелабеча хIара Iаттагара.

Сурта тIа: доярка Лукманова Зинаида. **В. ПАРАМОНОВ.**

Шортта да цу ферме гIожа а моша а доакъар, концентраташ. Цахаддаш хьатIакхухь барда. Ферме хьалъяьй кормокухня. ЧIоагIа чам болаш дуъ хьайбаша цу кухне кийчдаь доакъараш.

Iа дале а шура кIезигъяьац хьайбаша. Нагахьа санна дIадахача шера Iан замалахь хIара беттача Iаттагара 2,4 килограмм шура яьккхаяле, укх шера 6,4 килограмм йоаккх. Шура дIайиеча пункте планах хIара денна 1400 килограмм дIатела езача 1800 килограмм дIател. Эггара дукхагIа шура яьккхай хьайбашкара Ермолова Марияс, Кулакова Феклас, Чередникова Ольгас. Шоаш гIулакх деча хIара Iаттагара 8—9 килограмм шура йоаккх цар денна.

Дика дIадоладаьд хьайбаш леладераша пачхьалкхенга дулх дохкар. Дулх дохкара квартальни план 8 январь хьатIакхоачаш кхоачашйир цар. Ер бутт чакхбалалехьа пачхьалкхенга 20 тонн дулх а дехка ах шера план пхи бутт хьалха кхоачашъергья хьайбаш леладераша.

Чуоттадаь кхоабача доаханна дика дулх тIакхетийта вIаштIехьдоал Удаев Солтмарзий, Кихирсаев Ахьмада, Аксянов Александра, кхычар. Iан замалахь дийнахьи буси планах 425 грамм тIакхета езача 500—550 грамм дулх тIакхет цар кхоабача доаханна хIара Iатта. Духхьал цхьан Узаев Солтмарзас кхоабача доаханна укх бетта итт дийнахьа планал совгIа 13 центнер дулх тIакхийттад.

В. ТАГУРОВ.

Хьайбаш леладерий хьинар

Кхоачамхиллал доакъар Iалаш ца даьча цхьаццадолча боахамашка йоаккха шура хIанзле кIезигьеннай, хьайбаш шоаш а тишденнад.

Цхьабакъда, «Новогрозненский» совхоза шурий-товарни фермах из ала йиш яц. Укхаза доакъар шортта да. Бакъда керттердар из дац. Ферме чIоагIа порядок я — оттаяьча рационах мара дIахецац доакъар.

Дояркаша кхою комбикорм, йол, силос.

Хьалха Iана замалахь нагахьча доярка мара цIендацар шоай доахан. ХIанз уж санна бола дояркаш ферме бац. Хьайбаш леладераша шоай болх теппаме дIабахьарах дика тоаденнад фермера гIулакхаш. Онда да фермера доахан. ХIаьта дулха чуоттадаьча къонача хьайбашта дийнахьи буси 600 грамм дозал тIакхет. Бакъда, тIеххьарча бетташка шура йоаккхилга кIезигденнад. БIаьстан дикагIа йолча хана лахкаргдолаш дукха доахан дахка дезденнадаь да из.

Механизаци ярах бархI саг мукъаваьлар, из бахьан долаш шера 4320 сом пайда хилар фермана.

Хьоанал кIезига хиларах дукха зе хулар боахама. Пачхьалкхенна дIалуча хана дукха бIаьш килограммаш дархIацар, хIаьта ферма дIа па луш йисача килограммех алапи ийдора. Бригадира Ахьядова аларах алапи шурий хьоаналга хьежжа тела даьккхар.

Юххьанца хьайбаш леладерашта дукха дезадаланзар из гIулакх. Цхьабакъда, из пайданагIа хиларах тийшар уж. Базисничул тIех, шурий хьоанал хилча кхы тIа а ахча лора дояркашта. Керда метод юкъейоалаяьчул тIехьагIа шурен цуй хьоанали совъяьлар. Цу ханналца шоаш деттача доаханга дояркаша сихбеле Iо ца йоаккхаш 30—35 килограмм шура юсар. ХIанз из, дояркашта пайдана дац. Ферма юххьанца укх шера рентабельни хилар.

ДIахо йлача хана а шоаш доаха толамаш лакхдара дикача фух дола доахан дебадеш ба хьайбаш леладераш.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

ДЕНАЛ ДОЛА САГ

(ОЧЕРК)

Боккха сатем эттабар. Дог гIоздаьнна екар ораторий оазаш. Шоай дукха езача города юкъерча йоккхача майдане вIашагIкхийттабар кхаь ноахалах бола нах. Саг йист ца хулаш цIенхаштта латтар уж. Мехкдаьттахой сий дола город — МалгIабик шоай накха духхьал а увттабеш фашистски захватчикех лорадеш майра, къонахчал долаш духхьал лаьттарий сий де гулбеннабар уж. Трибуна гаьна воаццаш, кагирхошта юкъе латтар цхьа саг. Орденийн ленташа хозбаьбар цун накха. Цунна гонахьа латта нах сий деш, чIоагIа лоархIаш хьежар цунга. Къьначоа а къоначоа а вовзар из мехкдаьттахо. Даьхен тIом лаьттача бирсача шерашка, эзараш, эзараш болча вай майрача салташа санна, ададийн моастагIа йола фашизм эшаьь котало йоаккхача дуккха а денале гIулакхаш даь вар из саг.

Лакха кхоаб шийн корта сий долча мехкдаьттахочо тахан. Бакъда, цо шийн корта чубахийтабац мел йоккха хало, боккха кхерам тIаоттарах, къонахчун дог да цун кер чу детталур. Из ва Черепков Иван Архипович. Вай Даьхе, вай ираз, советски наьха кортамукъа вахар моастагIчох лорадеш майра лийтарий, кхо ца деш шоай дегIамаш укхаза Iодихкарий сийна, тахан йийзача цIера сийнача аланга хьежаш латт из хьалха хинна стрелкови взвода командир, хIанз цIи хеза вола мехкдаьттахо. Тахан цунна духхьал увтт дIадахача тIема бирсача шерий сурт.

...Днепр яхача хих эггара хьалха дехьаяьннарашца яр Черепкова взвод... Дерригa лаьтта лотаделча санна сихбелар тIом доалахарча участке, хIаьта укхаза цхьаккха Iимад йоацаш сатийна яр. Сатасса доладелча дикъа дохк эттар хи тIа, хил дехьа, моастагIа волча оагIорахьа даим лелхаш ракеташ яр, цар сердал гаьна хеталора. Массаза санна, шерашка Iомавaларах шийн йоагача гIаьлен сердал пхьеша чу лечкъа а еш, салтий дог ураувттадора командира: «КIантий, чакхдала доахк вай, кастта хIалак хургба фашисташ! Воай цIа а даха коталон ди дездергда вай», — йоахар Иван Архиповича.

Бакъда, иштта гарга дацар коталон ди.

Сихха хьатIавера батальона командир, карта тIа IотIавийрзар из, взвода командира кIирвенна бIара а хьежа, аьлар: «толам балба хьа, со бIубенна ва хьох».

...Боадонна юкъера хьагуча а баьнна, цIаьхха хьаэттар берд. Шувнах болча берда тIа ше бена лоамий оттабир цхьан салтечо.

Вокх берда йисте бовл уж. ГIорадаьча, йис йиллача лаьтта гIолла текхаш болх салтий. Шаьхха уллув сердал экх. Укх юхе гIолла блиндаж йолга да-кх из.

ТIехкарах йоалла танкашта етта граната хьа а яьккха блиндажа тIа тох Черепкова. Тамашийна чIоагIа эккхам отт. Цу тато берд ши дакъа а деш, вIашагIбаьккхача санна хеталу.

Шоашта вай салтий мичахьа ба ца ховшеххь, шоашка мел дола герз кхувса болабелар фашисташ. Хи тIа урагIъяхар итташ йола ракеташ. БIарг хьа ца локхалуш цар яьча къегача сердалах Иван Архиповича бIаргадайра хи тIара дукха кемаш.

— ЧIоагIлелаш, новкъостий, новкъостал доагIа вайна! — аьлар цо.

Плацдарм хьалаьца майра кIантий хи чу бахийта гIертар гитлеровцаш. Баьдеча чукхийттача моттиге гIолла берда тIа хьатIайоагIа кхотаенна колонна хоелар командира.

Шийн бIухошта хьатIа а вийрза, цо аьлар:

— Топ ма кхоссалаш, хьагаргa бахкийта!.. Шовзткъа-кховзткъа гIа мара хургбоацаш гаргакхаьчар моастагIий.

Майра салтий взвод бердах къоастае мегар фашисташта. Долла хIама хIалак хиннад аьнна хетаделча тамаш е ца езача халача минуташка а вохаш вацар командир. Гобаьккха оборона лаца аьнна приказ делар цо. Цу лелхамаша кхехкадеча хил тIехбувлаш тIа-тIа дукхагIа хьатIабоагIаш латтар советски салтий, бIаргча группаш а еш.

МоастагIчун низ тIех бар, бакъда плацдарм дIахецаргйолаш бацар Черепкова взвода турпалаш. Ца бохаш духхьал латтар уж моастагIчоа, керттера советски бIухой доакъош хил тIехдаргдола торо Iалаш а еш. Молха хьаж йоагIача лаьтта гIолла текхаш фашисташта майра атакаш йора командира шийн взводаца.

Иштта кхо ди даьлча мара вIашагIкхетанзар из шийн новкъостаца батальона командираца. Молха кIуро Iаьржъяь юхьи пхорч чакхдийнна Iургаш даьха йоахаяь шинели йола Черепков бIаргавайча, из дийна висарах чIоагIа тамаш йора цо.

Цул тIехьагIа цхьа ди даьлча юха а атаке вахар шийн взводаца Иван Архипович. Лоралуш йодар взвод йоккха йоацача, доккхийча гувнаш тIа уллача, моттига тIа, эггара хьалха водар Черепков, текхаш, моастагIчоа хьалхара хIама тоха лерхIаш. Шаьхха гаьна доацца къора тата даьлар, цхьан йIайхача хIамано дегI доага а деш кертах пхо кхийтар, чIоагIа чов а еш.

Дукха ха яьккхар Иван Архиповича госпитале. Турпал лечара ваккха гIерташ чIоагIа къахьегар лораша.

Дукха езача шийн городе цIавоагIа из. Из дар тIом дIабаьнначул тIехьагIа хьалхара шу. Массанахьа гуш дар дохадаь боахамаш. Эшаваь юхатIехьашка воалача моастагIчо къа ца хеташ хIалак даьдар шийн кулг тIадахьа могаш мел дар. Йохаяьр буровойш, мехкдаьтта качалкаш. Оакхарий дорхалца йохаяьр оборудовани. Шиъ даьлча санна лазар Черепкова дог цу суртага хьежаш. «ТIем тIа вай эшаде магaнзар моастагIчоа, хала къахьегаш вай хьадаьр дохадарца а вай эшаде могаргдац цуна, — йоахар цо. — Дерригa а юхаметтаоттадергда». Из советски наха дулургхиларах шекбацар Иван Архипович.

Керта дола лазараш шоаш дицдолийташ дацар. Физически хала болх ма бе аьннадар лораша Иван Архиповичага.

Сагота яр Черепковна атта конторе вагIа, бокъонца болча, шийн кулгашца беча балхо тIаувзар из.

Парте горкома секретарь гIертар Иван Архипович цу балха ца вахийта, из могаш ца хиларах. Бакъда, цун хьехам коммуниста дего тIаэцацар. Шийн дагалаттар кхоачашде волавелар из.

Цхьаккха а балха говзал йоацаш буровой къахьега волавелар Черепков. Мичара хургьяр цун балха говзал 18 шу долаш, юкъера школа йистеяьккха, кхувш воагIа эIамита саг волаш фронте вахача. Верховой волаш, бурув деттачун гIонча волаш болх бу цо. ХIаьта 1949 шера бурув деттарий курсаш чакхйоах, бурув детта болхло хул цох.

ЧIоагIа гIадвахий а доккхал деш а хул Иван Архипович цхьа скважин а яьккха, вож скважин яккха кийчо яра балхаш дIадоладелча. Из гIадвода скважина йолча тIайоагIа еза етта бульдозера тIехьара соалоз бIаргайича: «Новкъостий, юха а наьна лаьттах чутIоргда вай «Iаьржа дошув даккха».

Дукха я МалгIабике Черепкова бригадо яьха скважинаш. Оттаьча хIара вышко бIарг гIадбуг — бурув деттараша нюаш кхо па беш хьийгача къих хьахиннар да из. ХIара ди массаза доал сутарагIа лох цар лаьттагIара рузкъа.

ЧIоагIа дукха езаш, лоархIаш ювц тохкам бара кIоарга бурув деттача контора партийни организаце секретара Щукин Федор Васильевича коммуниста Черепкова бригада.

— Черепкова бригадо бурув тохара балхий график йохаяь моттиг яц, — йоах Федор Васильевича.

Бурув деттача контора кулгалхоша эггара а бехктокхаме йола задане тел цу бригадана. 3000 метр кIоарга скважина яккха цкъа задани елар Черепкова бригадана. Цул хьалхагIа цу контора цхьаьна а бригадо иштта кIоарга бурув техадацар. Из сий дола болх дIаболабир бурильщика Черепкова. Шелал, тIоадал йола ха этта йоллашехь проектах оттаяьча нормага кхоачаш кIоарга бурув техар бригадо. Массехк эзар турбаш чакхъяьхар чIоагIача лаьттах.

ЦаI шоалагIчоа тIехьа воагIаш Иван Архиповича гонахьа гуллу нах. ДIатIахьежача сабаре ва из, бакъда «фу хургда мехкдаьтта цига ца доалле» яхача уйлано кер боагабу цун.

Шаьхха цхьанне шогIа тох «Доладелар» аьле, — мехкдаьтта доладелар, новкъостий!»

ДIайода ха ца зувш гIадбаха бар Черепкова бригада членаш. Ах бийса яьлча а буровойра дIабаханза бар уж. Гуш доацача мехкдаьтта тIоанах доахкача мазаша юхаувзар нах. Iуйре тIакхоачаш задвижкаш хьайийлар, кхо эзар метр кIоарга чура низ бола кIедж етта доладелар мехкдаьтта.

Иштта вай советски наьха ираз лакхдеш дола рузкъа шоаш наьна лаьттагIара хьалтIадаккхарах гIадбаха, доккхал деш, дог гIоздаьнна латтар Черепкова бригадацара болхлой, низ болча мехкдаьтта кIежа безаме бIарахьежаш.

Дайман нахаца хилар, цар хьашташка ладувгIар, доккхал ца дезар, наха шийн дог дIадала кийча хилар из я буровика Иван Архиповича Черепкова оамал.

М. АУШЕВ.

МЕХАНИЗАЦИ—БАЛХА ЮКЪЕ

Ши шу дIадаьннад Гудермесски района «Степной» яхача дуга леладеча совхоза лаьтта тракторий таташа сомадаьккха. Бакъда юххьанца цхьайтта мара яцар трактор, хIанз уж шовзткъе йийтта я.

Дуга леладерашта новкъостала яьхкар жаткаш, самоходни комбайнаш, иштта кхыйола юртбоахама машинаш а.

Мишта пайда эц цу техниках? Еррига техника болх беш, цу района хьалашка мегаш йий-теш уж? Уж дешаш боккхача лоархIаме да. Массанена ховш да нийсен доагIача тайпарен юртбоахама техниках пайда эце йоаккхача продукцега дIабода мах кIезигбелгеи къахьегам аттача боаккхилгеи. Дуга кулгашца кхедеш хилча дуга кхедерий къахьегам хала ба. Цудухьа гIерт тхо дуга кхедеча балха механизаци е.

Нагахь санна совхоз вIашагIъеллача хьалхарча шера дуга кулгашца дIадувш а гIулакх деш а, чуэцаш а хиннадале, шоллагIча 1965 шера дукхагIа дола дуга механизированни способаца дIадийра, жаткашца хьекха Iодилла дуга комбайнашца хьал а эцаш аьрдар.

Кхашка удобрени тассари подкормка яри самолеташца ду.

Цхьабакъда из юхьиг мара яц. Тхона хьалхашка кхы а кхоачашданза хала декхараш латт.

Техниках бизза пайда эцара керттера халонаш хьувкъам чуэцача хана холу тхона. Хьалха кхачача фух дуга дацар тхога соахка, цудухьа чекашкара хий, йоагIача ханал, дуккха тIехьа мара Iохеца йиш хиланзар. ХIаьта хьувкъам чуэца ха хьатIакхачале лаьтта докъадала кхензар. Комбайнаш хьелайлалца хоттала ухар. ХIаьта чуэцар сихдара духхьал комбайнашца хьоккхаше а оардаш дуга чуэца лаьхIар. Цхьабакъда кастта дитар оаха из, хIана аьлча тIаьда дуга оаталора.

Фу дергда ца ховш дисар тхо.

«ДТ-54» яхача тракторашта тIехьа товса «ЖНР-4» яха жаткаш кийчъяьяр оаха хьувкъам чуэца доладалале хьалхе а. Уж санна йола жаткаш ялхайтта я тха боахаме, хIаьта уж тIехьатовса еза тракторащ шиъ мара яц. ХIаьта а доха ца дохаш лоалахошка йийха а тхоай тракторех цхьа торо яь а пхе агрегатаца 95 гектара тIара дуга хьекха касарех Iодиллар, юхедисар кулгашца хьакха дийзар. Из дукха безаме гIулакх дацар. Цхьабакъда, касарахи токхорехи дола дуга механизмашца арда лаьрхIар оаха. Дуга хьоккхача хана пайда эца йиш ца хинна комбайн оардача боккхача лоархIаме хилар. Хьалха дуга хьокхаш ца хиннача дукхагIболча тха механизатораша — комбайнераша йоккхий къахьегама коталонаш яьхар. ЛерттIарча хьалашка хьувкъам чуэцача хана хIаране 30 гектара тIара дуга арда дезача цар юкъера лаьрхIача 60 гектара тIара аьрдар.

Оалаш махиллара, лехачоа даим карадоагIаргда, ловчоа карагIдаргда.

Дуга чуэцача механизацех бизза пайда эцара никъ лехаш да тхо хIанз. Цкъа — дале, хьувкъам чуэцача техниках пайда эцар дуга кхачарах тийша да. Цудухьа укх кердача шера дуга дIаде лаьрхIача лаьтта ах хьалха кхача «Кубань-3» яха дуга дIаде лерхI. Цо торо хулийтаргья 10—15 ди хьалха хьувкъам чуийца баккха.

ШоалагIа — дале, 540 гектар инженерни сеть хургья. Цо торо хулийтаргья ахинженерни сета тIарчул цу йоккхача чекаш тIа хьувкъам чуэцача хана техника дикагIа лелае.

Цхьабакъда, из кхоачамбац. Ахинженерни инженерни сета тIа хьувкъам чуэцача дерригача балхашта механизаци яра 16—20 жатка кхай тIа яккха еза, хIаьта уж тIехьатовса лаьрххIа йола тракторaш эш. Нагахь санна тхоашта эшача тракторашта оаха яь заявка «Сельхозтехника» управлене кхоачашйойя, эггара халагIа дола гIулакх кхоачашхул тха.

ДIадахача шера 840 гектарах хIаране тIара планах 30 центнер йолча 47 центнер дуга чуийцар. Из боккха толам ба. Цхьабакъда, хьувкъам кхы а лакхагIа хила йиш йолаш бар, нагахь санна механизаторий къахьегам дика вIаштIехьбаккхара тхо гIалат даьннадецаре. Дуга кхедеча звеньяшта юкъе бахийтабацар уж дIадахача шера. Из балха дикала Iаткъар. Механизаторий материальни безам бокха бацар. Укх шера уж кхоачамбоацараш дIадоахаргда. Звеношта юкъе бахийтача механизаторий звено балхах дог а лазаргда, хьувкъам лакхбе а гIертаргба. Цунца цхьаца еррига звеньяш а хувцаргья. Хьалка ше-ше участок лелаеш хиннача хIанз цхьана бергба болх. Цо торо хулийтаргья звено дерригача гIулакха хIаране бехктокхам лакхбе.

ХIанз дуга дIаде кийчлуш ба тха механизатораш. Центральни мастерскойшкеи трактори бригадашкеи ремонт еш латт техника, дуга дIаде лаьтта кийчду.

КПСС XXIII съезда сийна яхье а баьнна юрта боахам дегIабоалабара шоашкара доагIа дакъа лоацаш хьинаре къахьегаш ба трактористаш, комбайнераш, ремонтникаш. Цу хьакъе дуга дIадувчеи чуэцачеи балхашта йизза механизаци яр белгталлара толам а ба.

А. ЧЕБУШЕВ.

Къилбаседа-Малхбоален Сире, советски специалистий новкъосталца гучадаьккхача мехкдаьттах мехка эшача кхоачамбаь ца Iеш, кастта шийн мехкдаьтта продукташта доазол дехьа экспорт е а вIаштIехьдаргда Сире.

ХIанз сирийски мехкдаьтта лохаш деча балхашца чIоагIлургда советско-сирийски вIаши новкъостал делга а доттагIал а.

Сурта тIа: бурув тоха дезача дIатIайихьа оборудовани.

Л. Медведко сурт.
ТАСС фотохроника.

КАКАО: ПРОБЛЕМАШИ перспективаши

Наггахьа аьнна ца Iеш Ганах оалаш да «Какао пачхахьа я из», аьле. Боккъалдар аьлча, ах миллион тонн хинна ца Iеш дола какао-бобаш (е дерригача дунен тIа доаккхачох кхоалагIа дакъа) цига доаккхаш хиларах цун из цIи хила а йоагIа. Мехка экспортах 60 процент какао даькъа кхоач, цо кхаба а кхоаб, бувха а бувх цу малхбузехьен африкански республике бахаш бола бIаьш эзараш нах.

Цхьабакъда, какао—Гана доккха рузкъа хинна ца Iеш, цун доакъазал а я. Лондона «кондитерски» «парфюмерни» пачхаьий лоIамагIа догIа доладаьча хана денз дIадийгIача шоколада хенаша Доша БерлайисIенах (колонизатораша из цIи йоахар Ганах) Iалаьмате йоккха какло плантаци яьяр, дикагIа дола лаьтташ кхачан культурашкара дIадаьхадар. Какао—геттара аьрдагIа культура я. Цо ахархой дерригa низаш а ха а дIалоац. Температура хувцаялар тIехдаьнна чIоагIа холуш бола шоколадни хи цунца цхьан ханна духхьала тIахьежача маьлха зIанараш ловш а бац. Цудухьа какао плантацеш джунглешка йохк, цига уж ховха а низ боаца а хенилгаш Iалаьмате доккхийча хьуна хенашта кIалха Iийне лечкъе доахк.

Дахача шера, «дунен рынкана Лондонереи Нью-Йоркереи тIахьожам болча какао дохкаш дIаахийтара агенташа хьуладаь киловзалаш леладар бахьан долаш, — яздаьдар «Гаанэн таймс» яхача газето, — какао маьхаш тоннах 95 фунтага кхоачаш лохденнадар». Уж 1965 шу долалуш хиннарел шозза кIезигагIа да. Малхбузехьен монополеша къона республика валюта тIаахара болча керттерча хьастах тувлаю, мохк дегIакхувлара йола пачхаьалкхен планаш юкъахйисара кхерама кIал увттаю.

Шийн лоIаме хинна ше дIаэттача юххьанца денз республика шийга дулург мел дар даьд, какао монокультурах кIалхаръяла, дунен рынкерча соцам боацача хьало етта хIамаш лаьгIъе гIерташ. Какао хьайидеши дIаухийташи йола монопольни пачхаьалкхен корпораци йиллай. ХIанз доазол дехьарча компаней гIулакх доагIа дунен тIа доаккхача какаох 30 процент шийн кара долаш йолча пачхаьалкхенца шийца, хьалха вIалла хала а доацаш цар шоай маьхаш качдехкаш хиннача къаьсткъаьста болча ахархошца а ца доагIаш. Кхыметтел дахача шерарча халача хьалашка а тIехь цо Ганага торо хилийтар шийн хьашташ лораде.

Гана экономикана боккхача лоархIамера я социалистически мехкашцара торговле соглашенеш а. Алхха Советски Союзо а 1965 шера 60 эзар тонн какао-бобаш эцаргхилара тешам хилийтар Ганана. Дукха ха йоацаш дунен рынке йохка яьннай шоай упаковка тIа «Гане яьй» аьнна тIаяздаь йола шоколада плиткаши эхьа какаси. Какао чакхдоаха юххьанцара промышленни предприятеш яхкаро республикага йиш хулийтаргья бедала экспортах тийша хилар мелдалийта, Ганага торо хулийтаргья кийчача продукта маьхаш ше увттаде.

Шоколадни хений плантацеш тIера дIа а яьха, лаьтташ мукъадахар духьа а какао экспорта ахийтарах тIабоагIа пайда уж мукъадаьхадар аьнна лох ца балийтар духьа а хьувкъам алсамагIа хилийтара дола балхаш деш латт. Кумасерча какао Iилма-тохкама института—шийн тайпара яр дунен тIа кхы йоацаш йолчоа — хIанзлехьа а кIезига хIамаш карагIдийннадац цу гIулакха. Гане кастта лаьттан цхьан гектара тIара какао-бобаш чуийергья хьалха 5 гектара тIара чуийяраш миссел.

Укх тIеххьарча шерашка Гане дикка лаьгIдалийтад лаьтта леладар цхьан оагIонгахьара достам болча оамалехьа хилар. Доккхийча пачхьалкхен боахамаша хIанз мехка тел дуга а шекар а, ялатий культураш а овла сомаш а, бобаш а сом а, хIанз доазол дехьара кхачан хIамаш ийяра дикка кIезигагIа валюта эш Ганана.

С. КУЛИК.
(ТАСС).

Керттерча теркаме

Хозахетдаь дац укх тIеххьарча хана промышленносте меттел, юрта боахаме а экономика дешашта тIа-тIа дукхагIа уйла тIайохийташ хилар. ХIанз вайна мегаш дац хьайоаккхаш йола продукци маьха еза хилар. Юртбоахама продукташ дукхагIа яьха ца Iеш, уж яхарга дIабода мах даим лохбе а беза.

Из долла хIама теркалду Грозненски района № 3 йолча сомий-баьца даарий совхоза кулгалхоша. Бакъда, массехк шу хьалхагIа а тIехьа боахама расчета элементаш юкъейнхьаяр укхаза боахама цхьадолча доакъошка. Цхьабакъда, кIезига терко еш дар из гIулакх, белггала аьлча, бизза тIахьожам доаттабацар отделенешка производственни планаш кхоачашъяра. Шу чакхдоаллаш мара оттаяцар балха результаташ.

ХIанз кхыча тайпара да из гIулакх совхозе. Бетта-бетта итогаш ю хIара звено, бригада, отделене хьайбаш леладераша, механизатораша, баьца даараш леладераша, сом кхебераша. Верригача болхлоша дакъа лоац балха итогаш еча. Лоацца аьлча, экономически дешашка кулгалхойн специалисташи хьежа ца Iеш, мугIарера болхлой а хьож. Цунах дика пайда боал.

Ер да цун масал. Совхозе помидораш кхеяра оттаянь планови задани хIара гектара тIара 180 центнер яккха аьнна яр. Коммуниста Екатерина Васильевна Стодеревскаяй звенос соахка хIара гектара тIара 313 центнер томаташ кхеяьй.

План тIеxккхоачашъяьча болхлоша дика алапеш ийцар. Цул совнагIа, звеной хIара члена, хIара цо даьккхача сома кхы а 46 кепиг а преми 49 кепиг а делар. СовгIата хьисапе звенога кхаьча дерригa ахча 6 эзар сом дар, хIаьта коллектива хIара членага — 406 сом хила мегаш.

Пунга хьежжа цар кхеьлча продукцега бокъонца дIадаха ахча 5 соми 38 кепиги хилар, планах дахийта лаьрхIа хиннар 8 сом совгIа долча мегте.

Хьаэцаргья вай Матрена Дмитриевна Кузьмина керте латта сомий бешамаш лелаю звено. Цу барт тайначa, къахьегам дукха безаш йолча коллективо а иштта тIеxккхоачашйир планах оттаянь сом кхебареи гулбареи задани. Цудухьа ахчанца 14 эзар сом совгIат делар цу звенона. Вешта аьлча, алапел совнагIа кхы а 500 сом ахча ийцар звено хIара члено.

Шерагара шерага дукхагIа хул совхозе баьча балхах кхы тIа а мах телара хьежаду ахча. Масала, нагахьа санна премийн совнагIа махи теларга 1963 шера 121 эзар сом, 1964 шера — 127 эзар сом дIадахийтадале, соахка дIадахийтад 170 эзар сом. Кхы тIа а мах телара хьежаду ахча юртбоахама продукташ дукхагIа яхарца, планаш тIеxккхоачашъярца дувзаденна хилар дукха дувпа ца дезаш, дика кхетадеш да. Нагахьа санна планаш кхоачаш а тIеxккхоачаш а еш хиннаецаре., совнагIа ахчаш а терг мича дар. Цудухьа хозахетдаь дац шоай алапеш бокъонца лакхлуш хилар гуш бола болхлой кхы а дикагIа болх бе гIерташ хилар.

Совхоза коллективо, вай парте 23-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта, шийна декхар тIайийцар укх шера цхьоалагIча квартале 250 центнер шура йохка, 10 эзар фуъ дохка, 3,5 миллион рассада кхее, аьнна. ХIаьта 20 март хьатIакхачалехьа кхашка 10 эзар тонн органически удобренеш дIаяхьа лаьрхIад.

Шеко яц, уж декхараш кхоачашдаь ца Iеш, тIеxккхоачаш а дергхиларах, хIана аьлча материальни безам тIабахийтара етимуло къахьегаме керда толамаш дахара дегаш урауттаду сом кхеберий, баьца дaараш леладерий, хьайбаш леладерий, механизаторий.

Е. МАКСИМЕНКО.

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 25 январь 1966 шу.

Кердадараш юкъекхухьаш

Таханарчул кхоана дукхагІа арахецаргья продукци яхача девизах болх беш я Грозненски горпищекомбината коллектив. Дог раьза хинна хьаллаьцай комбината болхлоша «Сунжанефта» НПУ мехкдаьттахой инициативеи Москверча, Ленинградерча предприятей болами. Цехий, смений, бригадай коллективаша яхь йоаржаяьй КПСС XXIII-ча съезда сийленца накъа бахара. Цунга хьежжа совдувл доаха къахьегама толамаш.

Ерригача ассортиментех продукци арахецара январа хьалхарча ах бетта план 104,7 процент кхоачашъяьй комбината болхлоша. Планах лаьрхІачул совгІа арахийца товарни продукци 4 эзар сома маьха я.

Яхье яьннача коллективашта юкъе хьалха латташ хьайоагІа корта бохабеш доаца малараш арахецача цеха коллектив. Хьалхарча ах бетта задани 151 процент кхоачашъяьй болхлоша. Темпаш кхы а лакхъеш болх беш я цеха коллектив.

Цу цеха коллективаца яхье яьнна къахьегаш я хьалха дІаяхача хана тІехьаюсаш хинна персяний хьовла деча цеха коллектив. Укх шера дикагІа да цо доаха къахьегама толамаш. Цун керттера бахьан да халача балхашта механизаци яр. Масала, хьалха хьовла хьувра кулгашца, цудухьа чІоагІа лоха яр къахьегама овсарле. Сменах арахецар 2,5 тонн мара яцар. ДІахо йодача хана иштта болх дІабахьа йиш йоацилга кхетадир болхлоша. Беррига теркам тІабахийта хьайир хьовла хьув установка. Укх бетта хьалхарча деношка болх бе йолаеннай из. Къахьегама овсарле дика лакхъеннай. Сменах хІанз арахец 4 тонн хьовла. Уж санна масалаш кхы дуккха а доаладе йиш я.

Хьамсарча парте XXIII-ча съезда яха йоагтІача бесса накъа яхара къахьегама вахте эттай цехий коллективаш. Квартала план 25—28 марта кхоачашъе лерхІ. Сменах нормаш 120—125 процент кхоачашъеш къахьегаш ба нн. Абрамович Полина, Новоженина Дарья, Шахтамирова Марем, Гатаев Султан, Эльдарханова Сона, кхыбараш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Сурта тІа: кердача установкаца хьовла хьувш ба (ардехьара аьттехьа) Новоженина Дарьяи Абрамович Полинаи.

И. Плиева сурт.

ДОККХА СОВГІАТ

Вай республике бахача наха юкъера дукхагІа болчарна ховш дар А. П. Чехова цІерагІа йола республикански библиотека улла моттиг хувцаяла езилга. ХІана аьлча цу библиотека лаьрхІа дар А. П. Чехова цІерахча сквере хьалдаь доккхий цІенош. Уж хьалдаь сихагІа йистедаларга чІоагІа сатувсаш бар книжкаш дешараш. Из гІулакх дика кхоачаш а дир № 4 йолча гІишлой - монтажни управлене гІишлош хьалъечар. КІезига къа дац цар из здани хила еззача тайпара хозагІа хилийтар духьа хьийгар.

...Дийнахьа кхо сахьат даьнна ха. Цу йоккхача зданена хьалхашка гулбеннаб дукха нах. Уж баьхкаб тахан библиотека хьаеллача. Шоай де дезаш мел дар даь йисте а баьнна хьаьший чуэца кийчъеннай библиотека болхлой коллектив.

Гулбенначарна хьалхашка къамаьл деш ва Нохч - ГІалгІай АССР-а Министрий Совета председатель нов. М. Г. Гайрбеков. «Вай республика культурни вахара юкъе йоккха событи хиннай библиотека хьаеллар, йоах цо. Революци хилалехьа Грозне цхьа библиотека мара яцар. ХІаьта хІанз уж дуккха я. Ялх миллион совгІа книжка да Грознерча библиотекашка. Духхьала А. П. Чехова цІерахча библиотеке уж да 700 эзар совгІа.

Библиотека хьалъяьча № 4 йолча гІишлой - монтажни управлене начальник Беркович Яков Самойлович, эггара вокхагІа вола библиотека книжкаш дешар пенсионер Нестеров Федор Павлович, кхыбараш къамаьлаш даь йистебаьлча нов. М. Г. Гайрбекова цІе лента хоададу. Хьаеллалу кердача библиотека наІараш. ГІадваха, велавенна ва цу чу дІачу мел водар! Из тамашийна дац.

Доккха совгІат хиннад цох къахьегамхошта, студенташта, дешархошта, вай республике вахаш мел волчоа.

Библиотеке дІачуваьннача доккхача алапашца яздаь да укх тайпара дешаш: «Сево новкъостал дергда шоана книжка хьахаржа». Уж да: систематически алфавитни каталогаш, библиографически указателаш, тайп - тайпара спискаш, памяткаш, книжни выставкаш, дежурни волча библиотекара консультацеш, кхыдараш. Регистрацеи справкаи отдел я библиотеке, хІара абонемента балха плани расписании я. ХІаьта уж абонементаш ялх я библиотеке. Царех цаІ духхьала Грозне бахача наха лаьрхІа я. Краеведчески, къаман литература эца йиш я шоллагІча абонементера. Иштта искусство дукха езачарна, кхыча къамий метташ Іомадечарна, юрта боахаме къахьегачарна лаьрхІа, патентно-технически литература дола абонементаш а я библиотеке.

«Къаьстта ювца йоагІаш я юрта боахама къахьегамхошта лаьрхІа йола абонемент, — дувц тхона библиотека заведующе Голикова Инна Федоровнас. ХІанз республике бахаш болча массе специалистий ши - ший цІерах картотека оттаеш да тхо. Каст - каста юрташка, тайп - тайпарча боахамашка гаьнна дІа а ухаш кердача книжкай обзораш еш, выставкаш кийчъеш хургба библиотека болхлой, — яхаш дувц дІахо Инна Федоровнас. Цул совІа юртбоахама къахьегамхой совещанешка дакъа лоацаш а хургба, цо дика новкъостал дергда юрта вахара дешаш кІоаргагІа довзийтара. ХІаьта дІа - юха ухача библиотека гаьнна боахамашка къахьегачарна эшшаш дола литература кхухьаргда.

Лоацца аьлча боккъонца йола комбинат хургья хІанз а библиотеках. Хьалха цаІ мара дешара зал ца хиннача метте хІанз уж кхоъ я: юкъера, текущин периодически литература, хІаьта духхьала специалисташта лаьрхІа я кхоалагІа йола универсальни зал. Цул совгІа лекционни зал а я. Укхаза йиш хургья дешара конференцеш, дискуссеш е, литературни сайренаш дІаяхьа. Иштта дика кийчъяьча библиотека раьза хиланза баргбац хІанз книжкаш дешараш.

—Тхоай низ а хьинар а кходенгдац оаха книжкаш дешарашта эшаш дола методически практически новкъостал дара, — йоах юххера ше къамаьл даь йистейоалаш библиотека заведующе нов. И. Ф. Голиковас. ХІаьта цар из дика вІаштІехьдаргхиларах вай тешаш а да.

А. ЦИЦКИЕВА.

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

ЛОРАЛЕ КАТАР ЯХАЧА ЛАЗАРАХ

Сага организмана хулача дукхача лазарашта юкъе хІанз а эггара чІоагІагІа даьржарех лоархІаш я лакхерча садоахача моттигий катараш. Цудухьа царца а цар шоайла тІехьа сага юхедутача зуламашца а къовсам лоаттабар — советски унахцІено лораяра керттерча декхарех цаІ.

ХІаьта а, катарах цо-м хІама дергдацар, из-м новкъа лазар дацар аьнна хеташ моттигаш нийслу. Из тайпа уйла хилар бахьан долаш уралеллашехьа а из лазар такха а шийггара дарба даь дІадаккха а безам болаш хул унахо, хІаьта цунах лазар наха юкъе дукхагІа доаржаделга мара хулаш кхы тайпа пайда бац. Лазар дІадаккхар духьа унахцІено лораеча органаша лоаттабеча къовсаме дуккхача наха дакъа лоацаш ца хуле, цун аьттув баргбац. Цудухьа ханза дарздац лакхерча садоахача моттигий катараш яхараш малагІа лазараш да, уж мичара, миштта хулаш да, мел кхераме да, ца хилийтара фу де деза.

Лакхерча садоахача моттигий катараш дуккхача бахьанех хулаш я. Дуккхача тайпара тохкамаш дарах советски Іилмахой вІаштІехьдаьннад организм чІоагІа, лазара духьалъотталуш хилар лоархІаме долга хьахьокха. Гучадьннад, хронически лазараш хинна, кхы тайпа лазараша тишбаьи кІалбитан бола нах катар яхача лазарах сихагІа цамогаш хулаш хилар. Цхьабакъда, къаьстта а атта кхет из лазар нервни система вІаштІехьа йоацаш болча наха.

Лакхерча садоахача моттигашка массаза а «яхаш» йола а новкъа дола хІама деш йоаца а Іаьламате дукха микробаш (керттерча даькъе стафилококкаш, стрептококкаш, пневмококкаш) организм сов шелъеннaчул тІехьагІа сихха йоккха хул, тІаккха лакхерча садоахача моттигашка лазар хьоаду. Из укх тайпара хул: юххьанца мераж а къамарг а йокъаелча, йоагайича санна хет, тІаккха массехк сахьат даьннача гІолла векъа кхайкаву, къамаргаш лазайоал, чІоагІа мераж Іо а ухаш на смарк хул. Цу хана миччa тайпара а шелало цІока човхадича, дегІах шелал кхийтача санна хет шоана, хІаьта мерий чура цІока фо чукхийтта а човхадича, Іиршингаш дувл. Сарахьо, къаьстта а бийсанна во хьал хул шуга: мерех садоахаш хилча лозаву, корта лаз, дегІа гІоарал дов, маьженаш тедалуш санна лаз, юкъага лазар увтт, температура 38 градусага кхоачаш лакхлу. Уж долла хІамаш микробаша организма чу хьоадаьча лазаро деш да.

Царех цхьа белгало гучаяьлча, дарба дайта лора тІаваха е, нагахьа санна дегІ во хьал долаш хуле, участкови лор хьавеха веза. Лоро хьийха дарба мамогта сихагІа чакхдаккха деза. Цхьабакъда, лораш шоай ханнахьа оарцагІбалар лазара духьалара къовсам толаме чакхбалара цхьа оагІув мара яц. ШоллагІа оагІув дарбан гІулакх унахочо ше нийса леладарах, лора хьехамаш ханнахьа а нийса а кхоачашдарах латт. Лоро изъяь молхаш а мелаш дарба дарал совнагІа, чІоагІа лоархІаме даханнаханнахьа наб яр. Набаро метта йоалаю кІаьдъенна централни нервни система, дегІага низ болийт. Юкъера ха йолаш волча саго деннеи бийсаннеи 8 сахьата наб е еза. Иштта бокхкача лоархІаме да нийса а хан-ханнахьа а кхача баар. Кхача тайп-тайпара, чам болаш кийчбаь, кхоачамхиллал витаминаш йоахкаш хила беза. Цу цхьан ханна ира боацаш, тух кІезига доаллаш, гІийло бІоахбаь хила а беза кхача. Лазар кхийттача юххье пайдана да кІезиг-кІезига мело долаш чай, боржом теха шура мелар, сода, ромашка теха мела хий каст-каста къамаргашка кхерзар. Дика хул наькха тІа е букъа тІа горчичникаш ехкача, когаш горчица чутессача хила оттабича. Температура лохъенначул тІехьагІа а 2—3 ди даккха деза метта уллаш.

Лорашка а ца водаш, ханнахьа дарба а ца деш Іийча лакхерча садоахача моттигашта хулача катараша укх тайпара осложненеш яла тарлу: лакхерча садоахача моттигашта хинна чІоагІагІа йола катар хронически чІоагІагІа долча бронхитага ялар, пехкашта воспалени, плеврит хилар, йиш халар, къора верзар. Уж тайпа осложненеш хилара керттера бахьан да лакхерча садоахача моттигашка катар хьоаяьр вирус хилар.

Миштта лоралургва цу лазарах? Физически спортивни упражненеш а еш, хица а феца а процедураш яра наькъаца чІоагІъялийта еза организм. Хица организм чІоагІъяр — эггара дукхагІа яьржа а организм шелала духьалъоттара пайданагІа йола а способ. ЦІагІарча температурах долча хица чІоагІъе йолайича бакъахьа я организм, из температура денна кІезиг-кІезига йолийташ 20 градусага кхаччалца шел а йолийташ. Цул тІехьагІа кІаьда йовлакх хьакха деза дегІах. Иштта хІара денна де деза из, хІана аьлча организм моллагІча тайпара а чІоагІъяра цІаккха пайда хургбац, нагахьа санна бІарччача шера ший хан-ханнахьа цун гІулакх деш ца хуле.

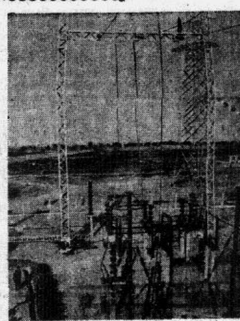
Организм феца еча ваннашка гІолла чІоагІъе йолае еза фе дІовхал 20—22 градусал лохагІа доацача хана юххьанца фега 10—15 минут а йоаккхаш, ха дІа ме йода 30—45 минут а йоаккхаш. Феца ваннаш бІарччача шера лелае мегаргья: Іай — цІагІеи, хІаьта аьхки — фегеи.

Организм чІоагІъяра къаьстта а дика я маьлха ваннаш. Маьлха зІанараша обмен веществ лакхъяь, лазарашта духьалъотта организмана низ бенна ца Іеш, сага хьинар совдоаккх, дог айду. Маьлха ваннаш йича эггара дикагІа да Іуйрийна, 10—11 сахьат даьннача хана, маьлхах лочкъабаь корта а болаш Іовижа алларца.

Иштта маьлхе алла веза волалуча хана 10—15 минута, дІахо ме вода хІара денна 5—10 минута дукхагІа а уллаш. Цу тайппара, 1 сахьатага кхаччалца алла веза, цхьабакъда, цул дукхагІа алла мегаргвац, хІана аьлча организм боарамал дукхагІа йІоахъялар пайдана ца хиларал совгІа, зенне да.

А. КОРИГОВА,

Грозне 1-ча горбольница лор.

УЗБЕКСКИ ССР. КАРШЕ (КАШКАДАРЬИНСКИ ОБЛАСТЬ) ХЬАЛЪЯЬ ЙОАЛАШ ЛАТТ НИЗ БОЛА ПОДСТАНЦИ. ЭЛЕКТРОПЕРЕДАЧА ЛИНЕГА ГІОЛЛА УКХАЗА ЙОАГІАРГЬЯ БУХАРСКИ ГАЗ А ЙОАГАЕШ БОЛХ БЕШ ЙОЛЧА НАВОИЙСКИ ГРЭС-а ТОК. КЕРДАЧА ПОДСТАНЦЕ ЭЛЕКТРИЧЕСТВО ЛУРГЬЯ КАРШИНСКИ АРЕ КАРАЕРЗАЕРАША.

СУРТА ТІА: ПОДСТАНЦЕНА МОНТАЖ ЕШ ЛАТТ.

Б. Мазура сурт.
ТАСС фотохроника.

Сакъердаме сайре

Дукха нах бар укх деношка Ачхой - Мартана районни культура ЦІагІа гулбенна. Цига баьхкабар «Лермонтовский», «Новосельский», «Самашкинский», «Орджоникидзевский» совхозашкара болхлойи гІулакхера нахи. Царна хьалхашка композитора У. Бексултанова произведенеех концерт оттадеш хилар Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестр. Оркестра дирижер вар композитор ше.

Юххьанца, концерт дІадоладале У. Бексултанова творчески биографех лаьца дийцар филармоне искусствоведа А. Заславскаяс. Цул тІехьагІа къахьегамхошта хьалхашка ший выступленеш йир оркестра. Боккхача безамца тІайийцар цар хьаьший. Къаьстта хоза хийтар царна «ПятІамат» яхача С. Бадуева пьесацара музыкальни доакъош, симфонически оркестра лаьрхІа «Са хьамсара мохк» яха сюита.

А. ВОЛОВЩИКОВ.

Толамашка хьежжа совгІаташ

Іуррехьа шоай болх дІаболабу «Малгобекнефта» НПУ транспортни контора шофераша. Массанел хьалха балха хьавоагІа шофер Акмурзиев Зелимхан. Путевка хьаэцача машинага хьожаш массехк минут йоаккх цо.

Балха тІа даим хьалха латташ, хІамах бІу къажаш ца хиларах контора болхлоша лоархІаши сий деши ва Зелимхан.

Гуйрийна ялат чуэцача хана дикагІбола шофераш бахийта лаьрхІар юрташка. Спискана юкъе хьалха латташ яр Зелимхана тайпан цІи. Ши бутт совгІа ха яьккхар шофераша Грозненски района боахамашкара ялат чуэцаш. Цига дика къахьегарца белгалваьлар нов. Акмурзиев. Транспортни конторе боккха кхаъ хулаш хоамаш ухар Зелимханах лаьца. Цахаддаш цо лелайир дикагІвола шофер яха цІе вымпел.

Цу шин бетта Зелимхана комбайнашта тІехьара хьаэзари паччахьалкхенна дІаденнари 6 эзар тонн яр. Цудухьа КПСС Грозненски райкомои райисполкомои Сийлен грамота елар цунна.

Командировкера цІакхаьчача, са ца лоІаш, «Ингушский» яхача совхоза шекара свекла дІакхахьа вахар из. Моздоке шоза-кхоза водар из свекла ийца. Сменах дІахьош хинна мухь 12—15 тонн бар.

КарагІдувла дикагІдараш ца зувш дисанзар. ДІадахача шера 6-ча ноябре Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо Сийлен грамота елар цунна, хІаьта контора кулгалхоша ахчан премия елар.

Слесарашкара новкъостал ца эшаш ремонт яра дола кІезига балхаш ше кхоачашду. Планах ремонт ца еш 95 эзар километр никъ бе безача цун машино ремонт ца еш 150 эзар километр никъ баьб. Ремонт ца еш дукхагІа болх байтарахи, хьамча чархех дикагІа пайда эцарахи дІадахача шера Зелимхана паччахьалкхенна кходаь ахча 1400 сом да.

Дика дІадоладаьд цо керда шу а. Хьинар кхо ца деш къахьег гІишлой объекташка материалаш дІакхухьаш. Сменах нормаш 140—160 процент кхоачашъю. Машина капитальни ремонт ца еш 250 эзар километр никъ байта дош деннад цо.

Т. ВЛАДИМИРОВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАХ

РОДЕЗИЙСКИ КРИЗИС: ДОЛАШ ДАРИ ПЕРСПЕКТИВАШИ.

Ши бутти ах бутти баьннаб Родезерча мятежникаша Іаьдал низагІа шоай бе делла, цу тайппара, Африка къулбехьене чІоагтІа дунен халкъашта юкъера кризис эттар. Солсберерча кІайча колонистий бунто доалахарча африкански мехкашта санна, иштта из кризис къоастаелга дуккхача хьале шийх тийша долаш йолча Англена а хьалхашка экономически политически проблемай бІарчча комплекс оттайир. Расистски мятеж тоІаяра хаьдда гІулакхаш чакхдоахалургдолаши чакхдаха дезаши я Англи, — ишта лоархІ Африке.

Цудухьа африкански пачхьалкхенаша Лондонгара дІадиийхар смитовски режим дІаяккхара цо ший герзашцарча низех пайда эцилга. Дукха ха йоаццаш Лагосе, Нигере столице хиннача британски къамий содружества конференце дуккхача африкански мехкий викалаша Англе премьер-министргара Вильсонгара дІадийхар Родезе расисташта низ духьалбоаккхилга. Цхьабакъда, Родезера законах йоаца режим дІаяккхара лерттІа де дезар дара цхьаккха тайпа декхар тІа ца эцаш кІалхарбовла мегар английски дипломаташта.

ХІаьта а, Лондоне кхетаду, африкански пачхьалкхенаша дІадехараш вІалла а теркал ца деш дита Англега йиш йоацилга. А аьнна дий, цо Африкера ший позицеш толхаяь ца Іеш, родезийски проблема ший наькъа тІабилла кхера а хинна латтилга ховш йолча британски содружество ше а кхерама кІал оттаю. Къулбехьен Родезена духьала экономически санкцеш ца яьхача ялханзар лейбористски правительство Лондона банкашкара родезийски активаш меттахьа ца хьойташ йоадаяро а, Родезе ухийтача мехкдаьттана эмбарго оттаяро а, цу мехкара Англе уха тхьамка соцадайтаро а — цу доллача хІамаша тоъал халача оттадир Смита режима экономически гІулакхаш.

Цхьабакъда, цу цхьан ханна шоллагІчахьара а бе йолла йиш йола гІадж хинна хиннай английски экономически санкцеш. Цар Родезеначул чІоагІагІа техар из цунна лоалаха лалача мехкашта, эггара хьалха Къулбехьен Родезеца айхха бувзабенна боахам болаш йолча Замбена а тохаш.

Замбе дода мехкдаьтта соцадир Ян Смита, йоккхий пошлинаш техар цу мехка бодача родезийски кІора. Иштта родезийски территоре тІарча Карибски ГЭС-ера Замбена телаш йола электроэнерги соцаергья яхаш кхерам тІатувс Родезе.

Цхьабакъда, бокъонца долаш дола хІамаш юхамаччахьа доах Лондоне, английски экономически санкцеша беча Іоткъамах Къулбехьен Родезе экономика талхаш латт яхаш хьа а кхайкадеш. Смита режим дІаяргйола ха гаьна яц яхаш къарлу британски деятелаш. ХІаьта а, боккъонца долаш долча хІамаша из харцду. Белгалара экономически халонаш йоллашехьа а, капитуляци е дага а бац расисташ. Ян Смита гуччахьа хьакхайкадир укх деношка, Лондона хеттача тайпара эффект лац английски экономически санкцеша аьнна. Расистий тоъал дика ка йоал Родезена лоаттаеча мехкдаьтта продукташта оттаяь эмбарго дІаяккхарах. «Вай мел а мичара а мехкдаьтта ийду маларра дувца лаьрхІа вац со, — аьлар Смита. Цхьабакъда, эмбарго оттаяьча хана денз Родезе мехкдаьтта а ихад, хІанз ухаш а да». Из хьауха моттигаш, дика йовзаш я. Английски блокадана гадоахарг а яьнна, Малхбузен, цу даькъе Англе а, мехкдаьтта дуккхача компанеша Бейра яхача мозамбикски парте кхухьийт Къулбехьен Родезена хьожадаь мехкдаьтта. Бейра хьалйизза мехкдаьтта монополей викалаш ба цига яхаш хоам бу Рейтера агентства.

Жиний базар морг да. Гордиев шод хоада а баь, Африка сатеде гІерташ я Англи аьнна хеталора. Кхыметтел Гарольд Вильсон африкански лидераш шийна раьза бе гІерташ ший хур деш хинна британски къамий содружества конференци ергйола моттиг Лагосе харжар а Родезе проблема африкански пачхьалкхенашца цхьана къоастае безам болаш я английски правительство, аьнна хетийтар духьа дар.

Деций из да а иштта, Англе доал деча гІозараша практически шоай дерригa низаш расистски режим белггала дІайоаккхаргйола гІулакх вІаштІехьа ца далийтара тІадерзадеш хилар. Цар лерхІаш дола керттера хІамаш сенах латт аьлча, уж латт, африкански мехкаша еш йола духьале лаьгІъелгахи родезийски кризис къайлагІарча комбинацей хьарсам чу лостаелгахи. Духхьал цу гІулакха оарцагІваьнна хиннав Гарольд Вильсон Лагосе хиннача британски содружества конференце.

Темза йистошка лерхІар Родезера кІайбарий доал кІалхардоаккхилга да. Цу гІулакха ший влияних пайда эца бийзача а ший сий ше доадаь йола Ян Смита фигура дІаяккха йийзача а мег Лондона. Цхьабакъда, цунах хувцалуш яц английски колониальни политика уйлаш. Родезех — Африке хиннача английски импере цу тІеххьарча реликвех къаста безам болаш бац британски колонизатораш.

ФУ ХИННАД НИГЕРЕ?

Британски содружества конференце дакъа лоацаш хиннараш кхоачаш Нигере столицера дІабаха а кхелехьа чІоагтІача драматически событей арена а хинна дІаэттар Малхбузен Африкера из Іаьламате боккха мохк. Шоатдийнахьа, 15 январе, кхыча мехкий корреспонденташа Лагосера хоам бир, нигерийски военни командоване «зІамагІа йола звено» штурм ярца Іаьдал ший бе долла гІортарах. Цу хоамаша яхачох, Лагосе мятеж гІоттаяьр нигерийски эскара 16-гІа полк яр. ГІайттараша лочкъа а ваь, малагІча оагІорахьа вигав ца ховш» дІавигав Нигере Федеративни Республика премьер-министр Абубакар Балевуи финансай министр Окотие-Эбои.

ГІайттарий чІоагІале а хинна дІаэттар къилбаседехьарча провинцера Кадуна яха керттера город. Мятежни бІунашта керте латтача майор Нзегва моттигерча радио чу гІолла хьакхайкадир «революционни совет» вІашагІъелла а Нигере латта деспотизм, коррупци, семейственность дІаяккха лаьрхІа а хилар.

Цхьабакъда, цул тІехьагІарча событеша керда элемент юкъейихьар цу мехка кхохкадена латтача хьала. Нигерийски эскара доккхагІа долча даькъо хьаллацанзар гІайттараш. Мятежникашта духьалваьлар дерригa Іаьдал ший бе делда Нигере герзашцарча низий главнокомандующи инарал-майор Агийи Иронси. Военни оалаш йолча кабинета керте оттаваьв инарал Иронси. Цо парламент мукъаялийтар, ший гІулакха тІара дІаваьккхар хІанз Лондоне вола хьалха хинна Нигере президент Азикиве. Лагосера деча хоамех, хІанз Лагосера гІулакхаш метта доагІаш латт, хІаьта мехкара ерригa ситуаци правительства доала кІал а я. Массехк пачхьалкхено хІанзале а бакъъеш хьаллацай Иронсе правительство.

Иштта да Африкерча эггара дІаьхегІа а листагІа нах бахаш а долча мехкех цаІ болча цу мехкарча событей гучахьара сурт. Нигере гІулакхаш лер тІара даларах, фунашта юкъе доккха моастагІал латташ хидарах, тайп-тайпарча политически группировкашта юкъе цІаккха а ца соцаш къовсамаш латташ хиларах доазол дехьарча кепа йоазоно хоам бу дукха ха яр. Аьлча кхоачам ба, британски содружества конференци Лагосе хьаеллале хьалххагІа хинна доккхий къовсамаш халла мара дІадаха вІаштІехьа ца далар. Фу йола тІаккха, юххера а, Нигерерча йоккхийча событешта ларде улар?

Доазол дехьарча земболахарий уйлаш цхьатарра я, уж событеш хьалха колониальни хиннача а хІанз ший лоІаме йолча а Нигерена тІехьаленна колониализмах юхедиса чоалханерча политически, этнически, социально - экономически гІулакхех цаІ хилара. Британски колонизатораша шоай хана 4 района йийкъаяр Нигери — къилбаседен, малхбоален, малхбузен, юкъерча-малхбузен. Мехка къилбаседене доал деш ба Нигере доал дер шоай парти йолаши фунагІа даь а доал шоай бера ца лалийта гІерташи бола мусульмански феодалаш. Нигере Форда йистера районаш йийцача, уж къилбаседехьарчарел эргаш я социально-экономически дегІаахарга диллача а, культурно-исторически традицешка диллача, къаман-дын белгалонашка диллача а. Къаьсткъаьстача провинцешка бахача наха юкъе моастагІали цатоами болла гІерташ шоай хур дора английски колонизатораша. Дунен халкъашта юкъера уж довнаш дувшанзар Нигери ший лоІаме йолча хана а. Цар шоай тамагІа дир партеш дуккха хиларца белгалдоалаш долча мехка политически вахара а. Царех дуккхаяраш хаьдда программа йоацаш а чурча вІашдухьаленаша бухйоахаш а я. Нигере чура политически къовсам къаьстта а чІоагІбелар укх тІеххьарча хана, соахка октябрь бетта хоржамаш деча хана. Хоржамаш харцахьа дар бахьан долаш моттигерча парте лидераш Іаьдала юкъе ца бохийташ битача Нигере малхбузехьарча провинце герз вІашка а детташ дов хулча дІакхаьчар гІулакх. Цу тІеххьа январе эскара юкъе бунт хьар мехкара из чоалхане политически хьал бахьан долаш да.

Нигерерча событеша чІоагІа бохам баьб Африкерча шеррача гІозарашта. 55 миллион саг вахача цу мехко кІезига влияни яц африкански континентерча хьала. Африкански халкъашта лов Нигере машар юхаоттари къамий барт тари, империалистически низаша хьалхьееш йола фунашта юкъереи политически вІашдухьаленаш дІаяхар. ХІаьта из, ховш мадарра, шеррача демократически социально-экономически хувцамаш дара наькъаца, неоколониалистий зуламаштеи интригаштеи духьала лоаттабеча къовсама наькъаца мара хила йиш йолаш дац.

Ф. СЕЙФУЛЬ-МУЛЮКОВ.

(ТАСС).

ВАЙ ДОТТАГІИЙ БОЛЧА

ВАРШАВА. Цхьана оттадаьча протокола кулгаш яздарца чакхбаьлар Варшаве йолаенна хиннача экономически барт-цхьоагІон гІулакхашта йолча польско-венгерски массазарча комиссе 6-гІча сессе болх.

ПАП агентства беча хоамах, цу цхьан ханна яьй грузовой автомобилаши автобусаши хьаяра барт-цхьоагІон гІулакхаш леладелга вІаштІехьдаккха лерхІаш йола автомобильни промышленноста предприятешта кооперировани яра хьакъехьара эггара хьалхара польско-венгерски соглашени.

БЕРЛИН. ГДР кхыча мехкашцарча гІулакхий министерстве кулгаш яздаьд Германски Демократически Республиканеи Польски Халкъа Республиканеи юкъерча культура дакъе барт-цхьоагІон гІулакхаш леладара балха плана хьакъехьерча соглашена. Планах лаьрхІад культураи Іилмаи тайп-тайпарча доакъошка шинна а мехка юкъера гІулакхаш кІоаргделгеи дегІаккхувлилгеи; Іилмахой, аспиранташ, студенташ дІахьа ухийтилга. Иштта шерде лаьрхІад германистикаи Польша Іомаяреи даькъе леладу барт-цхьоагІон гІулакхаш а.

СОФИЯ. Укхаза кхаьчай Кубай торгови делегаци. Цунна керте латт арахьарча торговле министра заместитель Эрминио Гарсиа Лассо. Делегаце переговораш ергья 1966 шера Болгаренеи Кубайнеи юкъе товараш дІа-хьа кхахьийтарах йола соглашени яра хьакъехьа.

(ТАСС).

ТОКАРЬ-ОБЩЕСТВЕННИК

Тха коллективо сий деш ва механически мастерске токарь Абаев Саварбик. Ше болх беча 25 шера дика яйзай цунна ший професси. МоллагІа цунга дІаденна заказ сихеи дикеи кхоачашдий юха лу коммуниста Абаева. ХІара денна нормаш 160—165 процент кхоачашъю цо.

Низ ца кхобеш цо хьийга къа дуккхаза ахчан совгІаташцеи Сийлен грамоташцеи белгалдаьхад совхоза дирекце. ХІаьта массекказа тха юрта Совета депутаталла хержа а хиннав из. ХІанз дукха общественни гІулакхаш леладу Надтеречни района Совета депутата Абаева.

О. ХАМЗАЕВ,

Надтеречни района «Гвардейский» яхача совхоза партбюро секретарь.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгІа, хьажа

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГІалгІайчен лаьтта леладархо (эрсий меттала). 6.45 — РВ-23 и УКВ цхьоалгІча программеи гІолла ашараш. 6.45 — Горсете гІолла хоамаши ашараши. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.20 — «Сердало» газета оагІонаш тІара. 8.30 — Ашараш. 8.45 — «Къона тІехье» (гІалгІай меттала). 16.00 — Республикански симфонически оркестра виолистка Захарова Валентинай концерт. 16.30—«Партийни просвещене сета» яха беседа. (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гІалгІай меттаал). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15—Индустриальни Нохч-ГІалгІайче (эрсий меттала). 17.30 —Ашараши, 17.45—Керда хоамаш (нохчий—меттала).

УКВ: 9.00 — «Дукха деза, дукха деза гаьнара наькъаш» яха музыкально-литературни передача. 9.39 — «Мехкарий» яхача кинофильмана йола Пахмутовай музыка. 10.07 — Нийса чеш дола кІаьнк» яха школьникашта йола радиопостановка. 11.06 — «Яздинза долча книжка оагІонаш» яха музыкальни дувцар. 11.49 — ЧІондарга лаьрхІа йола Брустада сюита. 19.00 — «Халкъа ашарий гирлянда» яха концерт. 19.22 — «Мухо эрз эгабу» яха спектакль-монтаж (нохчий меттала). 20.30 — Къахата пандара лаьрхІа Чайкина музыкальни сюита. 22.45 — Халкъа инструментий оркестра лаьрхІа корельски темашта йола Тихомирова йилагІа пьеса.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.00 — Механически мастерскешка. Репортаж. 19.10—Къона биологаш. Берашта. 19.35 — Английски метта урок. 20.00 — Бийса сатийна хийла шун, берашІ 20.10 — Телевизионни кердадараш. 20.20 — «Керда баьца дааpаш — бІарччача шера». Юрта боахама знаней школа. 21.00 — Юрта боахаме хьалхле лелаерий заявкех оттадаь концерт.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦІеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41.23; редактора зам. — 2-07.01; бехктокхама секретара — 2.45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбоахамен, культуран, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2.41.23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря—2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2.25-72; корректорской — 2-09.20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ04059. Заказ № 423.